

GHENDTSCH E TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring Gent V. Z. W.

4de Jaargang, nr. 1

15 januari 1975

Voorzitter : G. Hebbelynck
Onder-Voorzitter : H. Collumbien
Secretaris : M. Steels
Penningmeester : A. Verbeke
Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maisstraat 235, Gent
Secretariaat : Sint-Lievensdoorgang I, Gent. Tel. 25 67 69
Postrekening : 105.04.73 Heemkundige en Historische Kring, Gent
Lidgeld : 175 fr. per jaar.

INHOUD

	blz.
Gent in 1875	3
De Keizerpoort	16
Een schouwburg of een postkantoor ?	26
Het eerste zegel van Gent	28
Carnaval 1907	30
Prosper Claeys	31
Geslachtslijst van Leopoldus Josephus Rogghé	32
Leo Michel Thiery, de vader van het Gentse Schoolmuseum	33
Reglement op de huurrijtuigen te Gent van 1841	35
Bibliografie	36
Nieuwe aanwinsten	37
Te Gent	40
Vraag en Antwoord	40

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent.
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Gent en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

OP ZONDAG 26 JANUARI GELEID BEZOEK AAN HET MUSEUM VOOR SIERKUNSTEN EN INDUSTRIELE VORMING. BIJEENKOMST IN HET MUSEUM, JAN BREYDELSTRAAT 7 OM 10 U 15.

OP ZONDAG 23 FEBRUARI OM 10 U 15 IN DE BOVENZAAL VAN "HET DAMBERD", KOORNMARKT, GENT : VOORDRACHT MET DIAPROJECTIE DOOR DE HEER A. VERBEKE OVER : "GESCHIEDENIS EN EVOLUTIE VAN DE MUIDE".

OP ZONDAG 16 MAART OM 10 U 15 IN DE BOVENZAAL VAN "HET DAMBERD", KOORNMARKT, GENT : VOORDRACHT MET DIAPROJECTIE DOOR DE HEER G. HEBBELYNCK OVER : "UIT HET VERLEDEN VAN EKKERGEM : HET CASINO EN DE CENTRALE GEVANGENIS AAN DE COUPURE".

Mededeling

Een groot aantal leden hebben reeds hun bijdrage voor 1975 betaald. Toch zijn er een aantal achterblijvers. We durven hopen, dat dit enkel een vergetelheid is. Het januarinummer van ons tijdschrift wordt aan al de leden 1974 gezonden; het maartnummer zal enkel gezonden worden aan de leden, die met hun bijdrage voor 1975 in orde zijn.

TOON EENS ONS TIJDSCHRIFT AAN
FAMILIELEDEN EN VRIENDEN

GENT IN 1875

Het jaar 1875 verliep te Gent rustig; toch is het mogelijk er het een en ander over te vertellen. In het eerste deel van dit artikel brengen we een algemeen beeld van 1875; in het tweede deel volgen we de gebeurtenissen.

Burgemeester was Karel de Kerchove (Gent 1819-1882, burgemeester van 1857 tot 1881). De schepenen waren A. Wagener, Hoogleraar; D. Levison, koopman; L. Vermandel, advocaat en L. Pickaert, brouwer. Mgr. Henri Bracq (Gent, 1804) was de 22ste bisschop te Gent (1865-1888).

Gent telde op 31 december 1874 130 082 inwoners. Voor 1875 was het aantal geboorten 4430 (of 34,06 per 1000 inwoners), hiervan sterven ongeveer 40 o/o voor hun vijfde jaar. Een vijfde van de bevolking woonde in beluiken.

De begroting van 1875 leert ons het een en ander. De inkomsten beliepen 2 937 856 fr. : ongeveer de helft hiervan kwam van het gemeentefonds, opgericht bij de wet van 1860 na de afschaffing van de octrooirechten. De belasting op de 4 173 dienstboden bracht 46 567 fr. op; voor de 1032 paarden werd 20 430 fr. betaald, terwijl de 2 649 belastbaren voor de verkoop van sterke drank en tabak 62 408 fr. betaalden. De ontvangsten van de trammaatschappij bedroegen in 1875 306 250 fr.; hiervan werd 5 o/o of 15 312 fr. gestort in de stadskas. De uitgaven beliepen 2 896 538 fr. : de voornaamste posten waren : politie en brandweer : 521 886 fr., onderwijs : 728 310 fr., interesten en aflossen van de schulden : 780 669 fr.

Einde 1875 was de stad verlicht door 1628 gaslantaarns en 254 petroleumlampen.

De universiteit telde 530 studenten : hiervan volgden 230 de lessen in de school voor burgerlijke genie, de faculteit van de rechten telde 91 studenten en de faculteit voor geneeskunde 86 studenten.

Voor de gezondheid van de bevolking zorgden 74 geneesheren, 39 apothekers, 14 tandmeesters en 13 vroedvrouwen.

In de haven van Gent kwamen 425 schepen binnen met 110 066 ton. De voornaamste landen van herkomst waren : Engeland met 201 schepen, Duitsland met 72 schepen, Noorwegen met 43 schepen en Rusland met 22 schepen.

Te Gent verschenen niet minder dan negen kranten : drie neutrale, drie met een katholieke en drie met een liberale strekking. De neutrale bladen waren de Gazette van Gent van E. Vanderhaeghen (Veldstraat 66, Gent), de Gentschen Mercurius (verscheen van 1826 tot 1885) en het Volksblad van Gent (verscheen van 1870 tot 1914). Bij de katholieke bladen vinden we Le Bien Public (verscheen van 1853 tot 1940), Le Nouvelliste de Gand (verscheen van 1841 tot 1879) en het Fondsenblad (verscheen van 1870 tot 1914). Van liberale strekking waren La

Flandre Libérale (opgericht in 1874) de Journal de Gand (verscheen van 1856 tot 1914) en De Stad Gent (verscheen van 1859 als opvolger van De Broedermin tot 1887). Deze negen kranten verschenen zesmaal per week.

Naast deze negen kranten verschenen te Gent nog een viertal weekbladen : het neutrale Zondagsblad van Gent van adv. C. Leirens (verscheen van 1854 tot 1888), het katholieke weekblad De Vlaemsche Leeuw (van 1864 tot 1878), het liberale Volksbelang (verscheen van 1867) en Le Cercle Progressiste van Paul Voituron (verscheen van 1874 tot 1875).

Nu volgen we de gebeurtenissen. Uit de reclames valt wel wat te leren.

8 januari : Depot der Maskerfabriek bij Hubert Pinnoy, Vleeshuisbrug te Gent. Men verkoopt in het groot van 15 tot 31 januari. Men vervaardigt maskers naar foto's.

In Den Goedkoop bij de Gebroeders Delhaize.

Enig huis te Gent, Korte Ridderstraat 5, bij het Belfort.

Gebrande koffie per 1/2 kg : 1,20 F - 1,40 F - 1,60 F - 1,70 F

Gezaagd suiker per 1/2 kg : 0,70 F - 0,75 F - 0,78 F

Meelsuiker per 1/2 kg : 0,55 F - 0,60 F - 0,65 F - 0,70 F

Slappe witte zeep per kg : 0,42 F

Petroleum per liter : 0,22 F

Grof en fijn zout per kg : 0,08 F

Goedkope Daken.

Fabriek van geteerd en geharst ondoordringbaar karton op rollen van 10 tot 50 meter op een meter breed. Enige fabriek in het land. Lummerzheim, Wondelgem bij Gent.

Nog enkele prijzen :

Ossenvlees 1,30 F tot 1,90 F per kg

Koevlees 1,10 F tot 1,80 F per kg

Kalfsvlees 1,95 F

Schaapvlees 1,95 F

Lamsvlees 2,20 F

Varkensvlees 1,70 F

Marktprijzen te Zele :

Aardappelen per 100 kg : 6 F tot 8 F

Boter 3,09 F tot 3,26 F per kg

Eieren 3 F tot 3,09 F per 26 eieren

13 januari : Dat de prijs van de levensmiddelen sedert vijftien jaar verbaazend verhoogd is, weet iedereen. Sedert een halve eeuw bedraagt de vermeerdering 20 o/o op de granen en gewassen, 40 o/o op het vlees, de melk en de eieren, 85 o/o op de dranken zoals bier, wijn, sterke drank, 200 o/o op de winkelwaren zoals suiker, koffie, thee, rijst. Op het gezamenlijke van de voedingsproducten bedraagt de ver-

meerdering 50 o/o.

14 januari : In de gemeenteraad wordt er over geklaagd, dat de straten niet behoorlijk worden gereinigd.

Gemeenteraadslid De Coster : Nooit zijn de straten zo vuil geweest als tegenwoordig. Ik zie nooit vegen.

Gemeenteraadslid Dierman : Deze maand is het moeilijk voor de straatvegers; ze moeten toch nieuwjaar wensen.

De burgemeester deelt mede, dat het kontrakt met de aannemer in de loop van het jaar eindigt.

In de zitting van 19 januari merkt gemeenteraadslid Burggraeve op : "Onze stad wordt door de riolen en de piscines verpest. Men kan het in de zomer in de stad Gent niet uithouden".

Voor de reinheid en hygiëne werd nog weinig gezorgd. Dit blijkt ook uit het volgende krantenknipsel.

27 januari : In 1874 werd door het stadsbestuur een bericht aangeplakt, waarbij verboden werd op straf van boete elders zijn behoefte te voldoen dan in de piscines. Er staan aan de Vlaamse Comedie (Minnard schouwburg) de dag der vertoningen twee politieagenten om de mensen te beletten te wateren, maar waar staan de piscines ? (In de schouwburg waren nog geen toiletten).

4 februari : De omnibussen van de tram zijn voorzien van een bus, waarin het publiek op gans de doortocht telegrams kan steken. De telegrams worden langs die weg naar het telegraafbureau overgebracht. De telegrams moeten gefrankeerd zijn bij middel van telegramzegels.

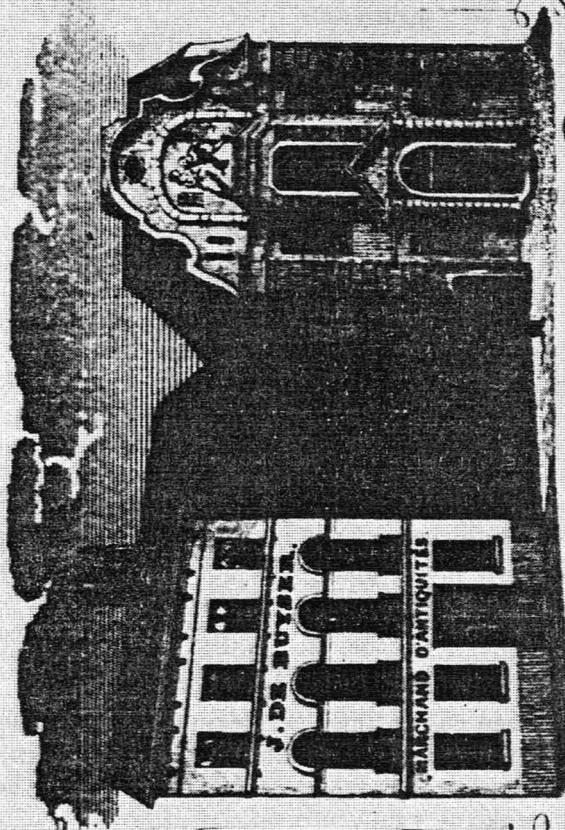
8 februari : Uit de vastenbrief ontleen we de volgende zin : "Gezien de grote duurte van de boter, dispensereren Wij voor één jaar de armen van het gebruik van gesmolten vet in plaats van boter, alle dagen waarop de zuivel toegelaten is". Deze zin is in verband te brengen met het bericht van 13 januari en leert ons, dat in de arbeidersgezinnen geen boter werd gebruikt.

22 en 23 februari : er wordt een tussentijdse verkiezing gehouden ter vervanging van drie gemeenteraadsliden. De liberalen prof. Heremans, Walbroeck en C. De Bast worden verkozen. De tegenkandidaten behoorden tot de progressistenkring van Voituron.

26 februari : De maatschappij La Concorde op de Kouter heeft 90 000 F geleend om een gedeelte van het hotel Limmander te verbouwen en zich uit te breiden langs de Lange en Korte Meir.

4 maart : De eerste dag van de paardenmarkt werden 417 paarden verkocht, waarbij verschillende voor 1900 F tot 2000 F. De schone paarden werden meestal gekocht door Duitse, Franse en Engelse kooplieden. De dinsdag was de paardenmarkt onbeduidend; er waren slechts 41 volwassen paarden, drie veulens en een ezel.

Buys and sells every description of ancient
 sculpture, carved furniture, old laces, pictures,
 china, coins, and all articles of curiosities,
 either by their antiquity or singularity.
 & &

J. DE BUYSEN
MARCHAND D'ANTIQUITES,
 Marché au Beurre, N° 21.
GAND.

Vend et achete toutes sortes de Sculptures, Men-
 nes, Tableaux, Porcelaines, Dentelles anciennes,
 Monnaies et curieux par leur singularité
 ou leur antiquité, etc. etc.

Impr. de G. J. Van der Linden, à Gand.

- 14 maart : Heden werd de 138° tentoonstelling in het Casino geopend.
- 1 april : Morgen zal een eerste proef genomen worden met een Engelse uitvinding. Omnibussen zonder paarden. Om drie uur 's namiddags zal een tram zonder paarden van het station naar de Dampoort rijden. Over deze aprilvis wordt verder niets vernomen.
- 10 april : Heden heeft advocaat F. De Busscher voor de correctionele rechtbank voor de eerste maal in het Nederlands gepleit. Om dit te verduidelijken moeten we herinneren aan de eerste Vlaamse taalwet, nl. de wet op het gebruik van het Nederlands in het strafrecht in Vlaanderen van 17 augustus 1873, die van kracht werd op 17 augustus 1874.
- 21 april : A. De Maere-Limmander publiceert een boek, waarin het plan wordt verdedigd een kanaal van Gent naar Heist te graven. Het kanaal zou een lengte hebben van 47,4 km en 36 miljoen kosten.
- 4 mei : Op 4 mei overleed te Nevele de schrijfster Rosalie Loveling. Ze was er geboren in 1834 en publiceerde een aantal gedichten en novellen. R. Loveling werd begraven op het kerkhof te St. Amandsberg. De afscheidstoespraken werden gehouden door prof. Heremans voor "De Taal is gans het Volk", door kantonnaal opziener Van der Cruysen namens de bevolking van Nevele en door dichter K. Bogaert.
- 7 mei : Op 7 mei overleed Karel Carels (geboren in 1813) : begonnen als een eenvoudig werkman was hij er in geslaagd een groot metaalbedrijf op te richten.
- 17 mei : De maandag van Pinksteren waren er onlusten tussen bedevaarders, die terugkeerden van Oostakker en een aantal Gentenaars. Op het platteland werden de gemoederen door deze gebeurtenissen zeer geschokt.
- 18 juni : Paul Fredericq (geboren te Gent in 1850) verwerft het diploma van docter in de historische wetenschappen. Als historicus en als vlaamsgezind liberaal had prof. Fredericq een belangrijk aandeel in het cultureel leven. Prof. Fredericq overleed te Gent in 1920. Aan de gevel van het huis, Winkelstraat 7, werd een gedenkplaat aan P. Fredericq, aangebracht. (Zie ook : Winkler Prins : Encyclopedie van Vlaanderen, deel 2, blz. 503).
- 24 juni : In toepassing van een ordonnantie van 1669 werden door de correctionele rechtbank te Gent twee vissers, die in de broedtijd een visnet hadden uitgeworpen, veroordeeld tot een maand gevangenis en vijftig frank boete. De voorzitter van de rechtbank gaf aan de beide vissers de raad een verzoekschrift voor kwijtschelding aan de koning te zenden.

- 25 en 26 juli : Op zondag 25 en maandag 26 juli werd een groot zangfestival gehouden in het Casino. Koning Leopold II woonde de zondag het festival bij. De cantate "Artevelde" van Gevaert en de cantate "De Schelde" door E. Hiel en P. Benoit werden de tweede dag uitgevoerd.
- 6 augustus : Op deze dag overleed bouwmeester Minard.
- 23 augustus : Een kleine optocht van de internationale, ongeveer 200 man sterk, trekt door de stad. De eerste Internationale werd gesticht te Londen in 1864.
- 1 september : Op deze dag stierf Napoleon Destanberg. (Zie Ghendtsche Tydinghen, blz. 25, tweede jaargang 1973).
- 9 september : Een brand vernielde een huisje achter De Vier Winden, buiten de Heuvelpoort. Het huisje was vervaardigd met oude planken, vermolmd hout en pannelatten en bestreken met wat mortel. Het was bewoond door een fabrieksarbeider met vrouw en acht kinderen.
- 19 september : Op de Kouter wordt een luchtballon opgelaten.
- 4 oktober : Het toneeljaar wordt geopend met het stuk "Willem van Dampierre" door H. Van Peene.
- 6 oktober : Beeldhouwer Karel De Kezel werkt aan het beeld Neptunus, dat de ingang van de Vismarkt zal versieren. Terwijl werkt beeldhouwer B. Wante aan een bas-reliëf voor de ingang van het nieuw kerkhof.
- 26 oktober : Op deze dag werd de helft van de gemeenteraad verkozen. De katholieke partij nam geen deel aan de kiesstrijd, maar er waren twee liberale lijsten. Einde 1874 had Voituron de progressistenkring gesticht. De voornaamste programmapunten waren :
- a) stemrecht voor al de personen, die kunnen lezen en schrijven
  - b) vertegenwoordiging van de minderheden
  - c) verplicht lager onderwijs
  - d) de afschaffing van de loting
  - e) de hervorming van de belastingen door de vervanging van de indirecte belastingen door directe belastingen en een betere verdeling van de belastingen. (Volgens Le Cercle Progressiste van 28 november 1874).
- Voituron, die lid was van de gemeenteraad, wordt door de liberale associatie uitgesloten. De liberale grondwettelijke vereniging en de progressistenkring stellen beide een lijst aan de kiezers voor : beide lijsten stellen dezelfde personen voor op twee na : bij de progressisten natuurlijk Voituron en Vanderheyden; op de lijst van de liberale associatie zijn ze vervangen door Dumoulin en Prayon-De Pauw. De dertien gemeenschappelijke kandidaten behaalden elk ongeveer 2500 stemmen;

Voituron en Vanderheyden behaalden ongeveer 600 stemmen en werden dus niet verkozen. Dumoulin en Prayon bekwamen elk 2000 stemmen en werden verkozen. Voor deze verkiezing hadden 7288 personen stemrecht, maar slechts 2771 kiezers waren opgekomen. De nieuwe leden van de gemeenteraad waren Albert Callier, Julius De Vigne, Dumoulin en Prayon-De Pauw.

24 november : Er is een verkiezing voor een vrijgekomen zetel in de Kamer van Volksvertegenwoordigers door het afsterven van P. De Bast. De kandidaten zijn : Ch. de Kerchove voor de liberalen en Storme-Brasseur voor de katholieken. Ch. de Kerchove wordt verkozen met 3484 stemmen tegen Storme-Brasseur met 3300 stemmen. De verdeling van de behaalde stemmen toont duidelijk de politieke tegenstelling aan tussen de stad Gent en het platteland.

	Ch. Van de Kerchove	Storme-Brasseur
Gent	2 748 stemmen	1 531 stemmen
Platteland	736 stemmen	1 769 stemmen
Totaal	3 484 stemmen	3 300 stemmen

De uitslag van deze verkiezing toont ons ook aan waarom de katholieke partij niet aan de gemeenteraadsverkiezing te Gent had deelgenomen.

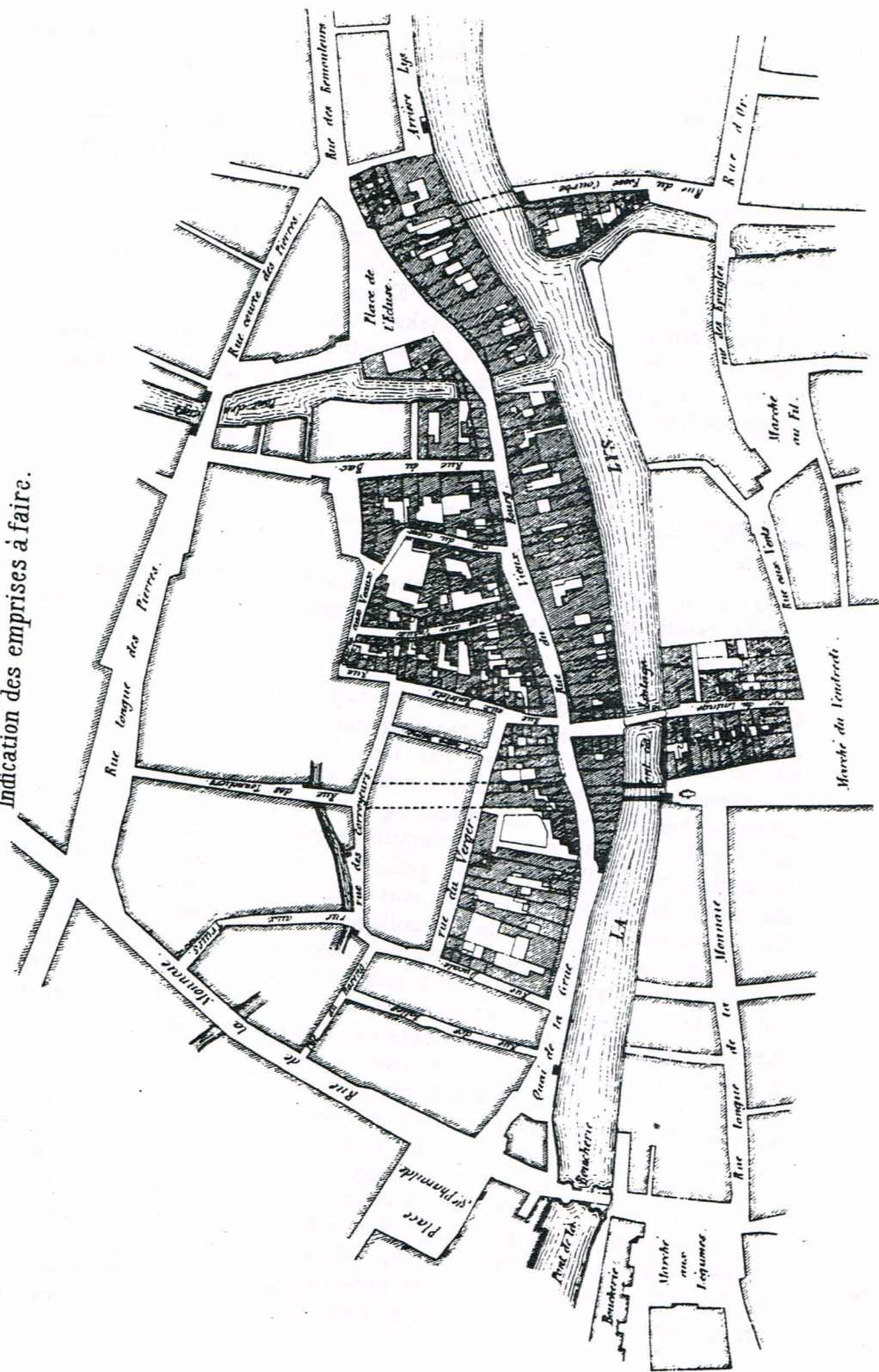
Om dit artikel te eindigen moeten we nog aandacht schenken aan de grote openbare werken; de uitvoering van sommige projecten duurde natuurlijk soms meer dan een jaar. Op 12 september 1868 had de gemeenteraad besloten een lening ten belope van 17 miljoen frank uit te schrijven bestemd voor de omzetting van een deel van de schuld en ook tot financiering van verschillende werken van openbaar nut. Een jaardoting van 680 000 F werd gedurende 66 jaar toegekend aan de dienst der interesten; de interest was bepaald op 3 o/o.

Op 26 augustus 1869 stelde het college van burgemeester en schepenen aan de gemeenteraad een eerste groot plan van wegenwerken voor, waarvan de uitvoering zou geschieden met de fondsen van de lening van 1868. Het college motiveert de keuze aldus : de wijk van het Heilig Kerst en de wijk Meulestede breiden zich meer en meer uit door het bouwen van fabrieken en het bouwen van woningen; de bevolking neemt toe en het verkeer wordt intenser. Nochtans zijn de beide wijken slechts met de middenstad en met de andere wijken verbonden door het Oudburg, waarvan de breedte op sommige plaatsen minder is dan vijf meter. (Het zal de lezer mogelijks verwonderen, maar rond 1870 lezen we in de Gazette van Gent nu en dan een verslag van een verkeersongeval in het Oudburg.) Bovendien, vervolgt het verslag, is het Oudburg slechts verbonden met de Vrijdagmarkt door een smalle brug, de Zuivelbrug en een straatje, de Zuivelsteeg (thans Meerseniersstraat), dat nauwelijks vier meter breed is. Deze toestand is gevaarlijk voor het

3ieme Projet.

Indication des emprises à faire.

verkeer en een hinder voor de nijverheid en de handel. De noodzakelijkheid van dit werk kan niet betwist worden. Het voorgesteld plan omvatte :

- a) de verbreding van het Oudburg langs de rechterzijde komende van Sluizeken. Komende van het Sluizeken bemerkt men links nog enkele oude gevels, rechts zijn alle gevels van de jaren 1870-1875. Daartoe zal men dus al de huizen rechts onteigenen; dit gebeurt in 1870; daarna zullen de gronden opnieuw openbaar worden verkocht.
- b) de linkeroever van de Leie op de Kraanlei vrijmaken. Dit punt werd niet uitgevoerd.
- c) het Groot Kanonplein (vroeger Wannekenswaard genaamd) gebruiken als verbindingsweg tussen het Oudburg en de Vrijdagmarkt. Op het plan stelt men vast, dat hier een nieuwe brug werd voorzien. Ook dit deel van het ontwerp zal niet worden uitgevoerd; nochtans zullen enkele huizen op het Groot Kanonplein en in de Zuivelsteeg worden afgebroken, om alzo gemakkelijker van de Zuivelbrug de Lange Munt te bereiken.
- d) een nieuwe straat aanleggen, die de Vrijdagmarkt met de Lange Steenstraat zou verbinden. Gelukkig kwam ook van dit deel van het ontwerp niets terecht.
- e) een brug zal gebouwd worden aan de Kromme Wal.

De bruto-uitgaven (onteigening van de huizen 1 tot 55,2 tot 6 in het Oudburg, 2 en 4 in Korte Koningsteeg, 1 en 2 tot 8 in de Kalversteeg werden geraamd op 687 515 F, de ontvangsten op 163 500 F, wat een netto-uitgave betekent van 523 916 F.

Het is hier de plaats om nog iets meer over de wijk Oudburg te vertellen. De wijk was volledig met waters omringd : de Leie, de Lieve en een gracht, die de Lieve verbond met de Schipgracht en de Oude Leie; deze gracht werd Plottersgracht genoemd, omdat aldaar de leertouwers hun looierijen of "velleplotterijen" mochten inrichten. Over die gracht lagen verscheidene stenen brugjes, waarvan de naam "de waterloop der zeven brugjes". Feitelijk waren er slechts vijf brugjes : de Burggravenbrug in de Geldmunt, de Korte Zeugbrug, de Kuiperbrug, de Veerdambrug en een vijfde brug achter de Drongenkapel; rekt men echter de Sleutelbrug in de Lange Steenstraat en de Sluizekensbrug in het Oudburg - hier was een sluis om het water op peil te houden - er bij, dan komt men wel tot zeven bruggen. In 1868 werd aan een eigenaar de toelating verleend om een deel van de Plottersgracht te overwelven. In 1870 werd de "waterloop der zeven brugjes" gedempt; het werk kostte 9000 F. Op het plan getekend in 1869 ziet men nog een deel van de Plottersgracht; men bemerkt ook de Sleutelbrug, Pont des Clefs) en onderaan rechts de Ottogracht. Deze Ottogracht werd in 1872 gedempt tussen de Leie en de Karnemelkbrug aan het begin van het Steendam. Voor een tweede groot werk moeten we terugkeren tot 1865-1866. De Commissie der Burgerlijke Godshuizen besluit op 14 juli 1865 het Sint-Laurentiusgodshuis te sluiten; de gemeenteraad keurt deze beslissing

goed op 26 februari 1866. Op 6 november 1871 keurt de gemeenteraad een voorstel van het college van burgemeester en schepenen goed, waarbij de Vismarkt zal herbouwd worden, een overdekte markt zal opgericht worden op de gronden van het Sint-Laurentiusgodshuis en de Hoge Zonnestraat (thans Rekelingenstraat) zal worden verbreed. Het plan werd opgemaakt door architect Pauli en omvatte :

- a) de bouw van een overdekte markt, groot 900 m² voor 86 stallen van 5 m²
- b) een overdekte galerij voor de verkoop van zoetwatervis met 19 stallen
- c) een ruimte van 260 m² voor de vismijn.

De verbreding van de Hoge Zonnestraat blijkt noodzakelijk, daar door de voltooiing van de ringspoorweg het verkeer er drukker zal worden. (Verbinding stadscentrum en het Rabot).

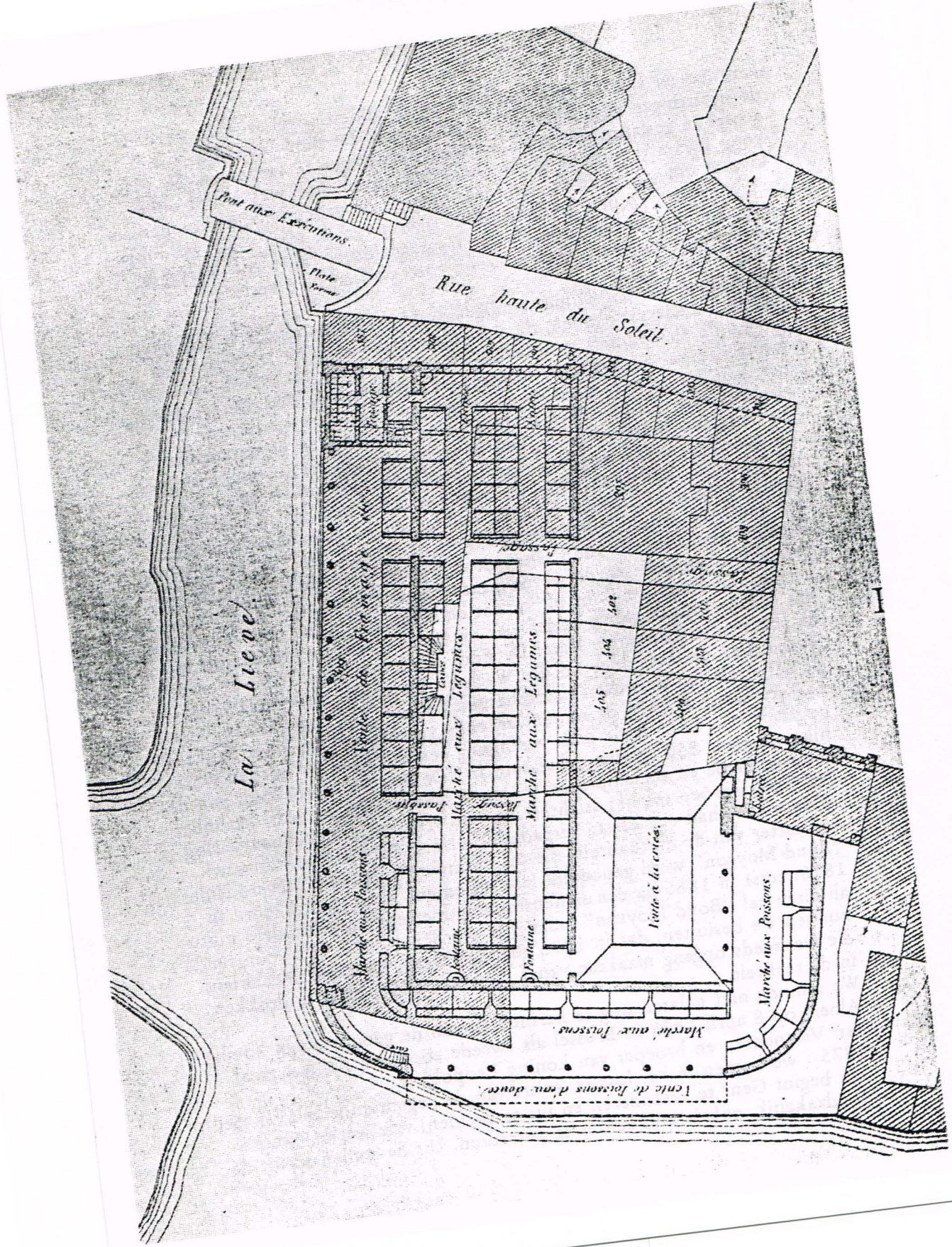
De voorziene uitgaven bedragen :

a) aankoop van gronden van Commissie Burgerlijke Godshuizen	220 000 F
b) aankoop zeven particuliere huizen	100 000 F
c) bouw overdekte markt	154 409 F
Totaal	474 409 F
Ontvangsten :	
Verkoop gronden	119 750 F
Netto uitgave	354 659 F

In 1873 koopt de stad het Laurentiusgodshuis voor 200 000 F. In 1875 werd het godshuis afgebroken en werd de aanbesteding van de bouw van de overdekte markt goedgekeurd voor een bedrag van 230 000 F. De nieuwe markt zal geopend worden op 11 september 1878, maar zal geen groot succes worden. Over de Vismarkt, die gebouwd was in 1689 en over het Wenemaer- of Sint-Laurentiusgodshuis is natuurlijk nog veel te vertellen. Zeker is het te betreuren, dat dit waardevol gebouw werd afgebroken.

We moeten nog aandacht schenken aan de urbanisatie van de wijk van de Citadel. Door de wet van 31 mei 1870 werd de overeenkomst tussen de regering en de stad Gent goedgekeurd, waarbij de staat de gronden en de gebouwen van de citadel verkocht aan de stad voor 1 000 000 F. Hierdoor vervielen de militaire dienstbaarheden en kon de omgeving van de citadel worden geurbaniseerd. In 1874 werd begonnen met de aanleg van de Leopoldlaan; in 1875 werden de zijstraten Marnixstraat, Nassaustraet, Egmontstraat en Brederodestraet aangelegd; deze straten werden zo genoemd in verband met de Pacificatiefeesten van 1876. Nog een feit dat te Gent heel wat opschudding verwekte, moet vermeld worden. Begin 1875 verkocht de Sint-Jorisgilde enkele kunstvoorwerpen aan de heer Rothschild te Parijs voor 25 000 F. Onder de verkochte kunstvoorwerpen bevond zich een vergulde geciseleerde kelk, die aan de gilde was geschonken door de aartshertogen Albrecht en Isabella. Door

Port aux Esquiers.

Plate Forme

Rue haute du Soleil.

La Lieve.

Marché aux Passerelles

Voie de la croix

Marché aux Légumes

Marché aux Légumes

Voie à la croix.

Marché aux Poissons.

Marché aux Fosses.

Voie de la croix d'au d'au.

105 104 102

103 101

I

een decreet van 24 april 1793 waren de gilden opgeheven en werden de bezittingen verkocht als nationaal goed. De Sint-Jorisgilde was er echter in geslaagd sommige van haar bezittingen te verbergen. De verkoop kwam ter sprake in de gemeenteraad; de stad was echter onbekwaam om tussen te komen, daar volgens de procureur des konings deze kunstvoorwerpen geen eigendom waren van de stad, maar wel mogelijk konden aanzien worden als staatseigendom. Het bleef daarbij en alzo gingen historische voorwerpen voor stad en land verloren.

We kunnen dit artikel niet eindigen zonder even aandacht te schenken aan de sociale problemen, die 1875 beroerden. Op 19 oktober 1875 gingen de vlasspinneren van La Lys in staking, maar bij gebrek aan een weerstandskas eindigde de staking reeds de volgende dag. De arbeiders beseften dat ze zich moesten verenigen om macht te verwerven. De vlashekelaars van De Lieve stichtten eind oktober een weerstandskas. Bij de stichters behoorde E. Van Beveren. Op een eerste vergadering op 25 november 1875 telde men reeds 350 leden. Na enkele jaren van geestdrift zal het ledental echter opnieuw dalen. Dit was echter niet het eerste "syndicaat". Reeds in 1857 hadden de spinners een weerstandskas gevormd, onmiddellijk gevolgd door de wevers, die "De Broederlijke Wevers" stichtten. In 1865 scheurde een groep vooruitstrevende jongeren zich af en richtten de weversmaatschappij "Vooruit" op. Uit een verslag van Karel De Boos blijkt, dat de vereniging naast een weerstandskas ook weliswaar gering actief was op het vlak van de mutualiteit en de coöperatie (bakkerij). Karel De Boos werd eerst opgevolgd door Pol Verbauwen en later door Pol De Wachter. Na enkele jaren verzwakte de activiteit van de weversmaatschappij Vooruit. Op voorstel van Verbauwen werd in 1874 de samenwerkende vereniging "De Vrije Bakkers" opgericht. In 1875 telde deze vereniging een 86 leden en werden wekelijks ongeveer 850 broden gebakken. In "De Werker" spreekbuis van de Internationale en verschijnende te Antwerpen, verscheen half december 1875 een oproep tot het stichten van een vrijzinnige ziekenbeurs. Nog in december had een eerste vergadering plaats. Pol De Wachter werd voorzitter van de mutualiteit, die ter herinnering aan de vroegere leider "Bond Moyson" werd genoemd. Het reglement werd goedgekeurd in 1876; eerst in 1886 na een samensmelting met een aantal andere mutualiteiten zal "Bond Moyson" belangrijk worden (1). Uit het voorgaande kunnen we besluiten, dat in 1875 gepoogd werd, bepaalde gedachten, die wel reeds opgang maakten vanaf ongeveer 1860, door te drukken in de realiteit.

We kunnen niet nalaten nog te herinneren aan de geboorte van koning Albert op 8 april 1875 te Brussel als tweede zoon van Philips, graaf van Vlaanderen en broeder van koning Leopold II.

1875 : we komen in het laatste kwart van de negentiende eeuw ! Stilaan begint Gent te veranderen en uit te breiden; vele werken waren noodzakelijk, enkele zijn echter te betreuren. Uit de steden spruit de

dynamische kracht van de gemeenschap. Gent zal op dit vlak een groot aandeel hebben, en dit door de groei van een socialistische en een kristelijke arbeidersbeweging.

M. STEELS

---

(1) Voor bibliografie zie :

D. De Weerd : De Gentse Textielbewerders en Arbeidersbeweging tussen 1866 en 1881. Bijdrage tot de sociale geschiedenis van Gent (Leuven 1959).

Jan Samyn : De geschiedenis der Socialistische Vakvereniging van de Vlasbewerders en -Bewerksters. (Gent 1925).

DE KEIZERPOORT

I. VOORGESCHIEDENIS

De oorspronkelijke omheining van de stad Gent telde vier poorten :
de Steenpoort of Karnemelkpoort op de Ottogracht aan het begin van het Steendam,
de Torrepoort aan de Torrebrug,
de Braempoort of Brabantpoort,
de Ketelpoort.

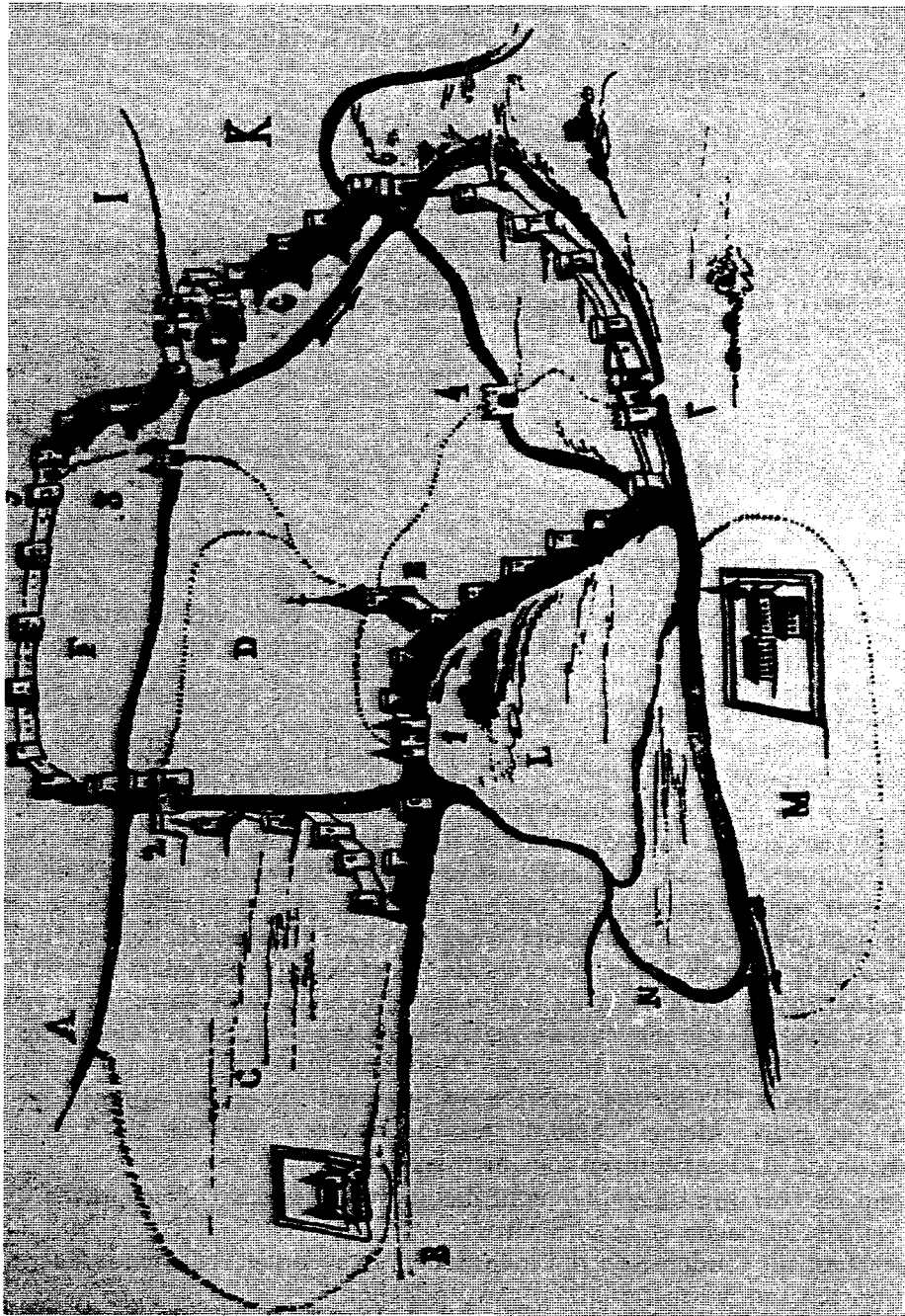
Het kwartier voorbij de Braempoort, Overschelde genoemd, werd door gravin Margaretha van Konstantinopel bij de stad ingelijfd in 1254. De versterkingen werden verplaatst tot op het einde van de Brabantdam tot ongeveer aan de protestantse tempel, waar een gracht werd gegraven, de Schepenvijver. De nieuwe poort kreeg de naam Hooipoort, omdat ze leidde naar de wijk Hoye; een tweede poort was de Koepoort aan de Schelde. Rond 1325 werd de stad weer uitgebreid door de inlijving van het kwartier Hoye; een nieuwe gracht werd gegraven op het einde van de Lange Violettenstraat tussen de Oude Schelde in de Muinkmoersen en de Schelde. De nieuwe poort werd genaamd "poort ter vijf windgaten" (op plan : kleine Schelde). Deze poort was in gebruik in 1326, want in de stadsrekeningen kan men lezen :

"Item de cost van de soudenieren die ghestaen hebben tallen porten ende vesten, bi daghe ende bi nachte"

"Teersten iiii soudenieren die men deden staen onderdaghs ende nacht ter porten ten wintgaten elken van iij daghen"

Tenslotte tussen 1378-1384 werd ook het Zand ingelijfd, waardoor nog eens een nieuwe gracht werd gegraven, de Keizersvest.

De Braempoort, de Hooipoort, de Koepoort en de Vijfwindgatenpoort, die versterkte binnenpoorten gebleven waren, werden in uitvoering van de ordonnantie van 1540 afgebroken.

Plan van Gent voor 1274, door M.H.G. MOKE : in La Belgique monumentale, historique et pittoresque. Brussel 1844.

A	Leie	G	Oudburg	3 en 5	: oude en nieuwe
B	Schelde	I	Lieve		Torrepoort
C	Sint-Pietersabdij	L	kwartier Overschelde	4	Sint-Jorispoort
D	de oude stad	M	Sint-Baafsabdij	6	Grauwpoort
E	Sint-Janskerk	1	Braempoort	7	Sint-Baafspoort
F	Sint-Michelswijk	2	Ketelpoort		

Wanneer werden de Keizerpoort en de Sint-Lievenspoort gebouwd ? In de stadsrekeningen van 1338 treft men aan : "Somme van den werke van den porten ende vesten uptsant 76 lb. 6 s. 10 d." (1). In de stadsrekeningen van 1348 wordt voor de eerste maal vermeld, dat burgers de wacht houden aan de Sint-Clarapoort en aan de Sint-Lievenspoort (2).

II. DE KEIZERPOORT

Waarom werd de Keizerpoort aanvankelijk Sint-Clarapoort genaamd. Te Gentbrugge was een klooster van de Rijke Klaren. Dit klooster werd afgebroken in 1578 omdat het te dicht bij de versterkingen lag. P. Claeys heeft niet kunnen achterhalen wanneer de naam Keizerpoort in gebruik kwam. In de veertiende eeuw werden de beide benamingen gebruikt; de bewering dat de benaming in verband zou staan met keizer Karel is dus onjuist.

Het recht de gebouwen van de stadspoorten te bewonen werd door de schepenen aan de burgers verleend mits betaling of mits de kosten van het onderhoud van het gebouw op hen te nemen. K. L. Diericx vermeldt in zijn werk "Mémoires sur la ville de Gand" een overeenkomst tussen een zekere Erps en de stad Gent.

"Wij Schepene ende Raed van der stede van Gend consenteeren ende willekeuren Janne Van Erps, filius Peredaens, uter relatien ons gedaen van syne deught ende suffisantheden, de Kyserpoerte de welcke is de verste poerte van der stede alwaer men gaet te sente Claerenwaerts, omme hem die te besittene ende ghebrukene ende daer inne te woenene, metten ghelaeghen dieren toebehoerende, ende dat also langhe als ons ghelieven zal, ende niet langher, behouden dien, dat de selve Jan ghehouden zal zijn de gheseyde poerte te ghereke te doene, ende te houdene, van dake en van weghen, sonder den cost ofte last van der stede van Ghend ..... 7 ougste 1427."

De Keizerpoort werd volledig herbouwd in het begin van de zestiende eeuw. De stadsrekeningen voor de jaren 1515 tot 1523 vermelden de uitgaven in verband met de werken aan de Keizerpoort : naast lonen treffen we ook uitgaven aan voor de aankoop van bouwmaterialen, zoals "arduunsteen, witte ardune, stekensche steenen, solderbert, scutbert, eerdlichelen, sullen". De bouw van de nieuwe poort was voltooid in 1523-1524. Het "Memorieboek" voor 1523 vermeldt "In dit jaer was de keyserpoorte vulmaect" (3). Ook Vaernewyck in zijn "Historie van Belgis" gedrukt in 1574 te Gent schrijft : "Int zelve jaer XV hondert XXiiii was oock die keyserpoorte (eene van de ienste poorten van Ghendt) nieuwe gemaect".

In 1527 bekam Pieter de Keysere, een der oudste drukkers van Gent, de toelating een deel van het gebouw van de Keizerpoort te gebruiken.

“... den helft van der Keyserpoorte ter zyde naest sente Lievenspoorte ende de gheele zale streckende van den poorte met allen de gaelderyen ende torren diere an zyn an alle zyden ende met beede den cleene torrekens die vooren ande butenste poorten staen beneden elc met eene caefkine ofte vierstede voor de somme van xx schll. grooten tsaers.”

(Register A folio 92).

Pieter de Keysere was drukker, maar ook boekhandelaar, boekbinder en papierfabrikant. Door akte van 2 oktober 1527, overgeschreven in Register D folio 171 bekwam hij de toelating naast de Keizerpoort een watermolen te bouwen voor het vervaardigen van papier. “Item in dit jaer (1528) was de papierwatermuelen voor de Keyserpoorte ghestelt by eenen Pieter de Keysere, boucbindere up de Verhildeplaetse” (Veerleplein) (4).

In 1545 bekomt een zekere Snoeckaert de toelating aan de watermolen enkele veranderingen te doen op voorwaarde, dat hij de waterdeuren aan de Keizerpoort en de Sint-Lievenspoort zal onderhouden. In 1563 koopt de stad Gent de watermolen. “Item de selve schepenen hebben ghecocht ten profyte van der stede de pampier-meulen staende aen de Keyserpoorte binnen haerlieden schependom” (5).

1572 : er is volop oorlog. De landmeter-architect Pieter de Buck wordt opgedragen de stadspoorten, de vestingswallen en de verdedigingswerken na te zien en de nodige werken aan te duiden. Zijn verslag is bewaard in het register RR folio 7. De Buck vraagt onder meer, dat de stadsgracht tussen de Keizerpoort en de Sint-Lievenspoort zou verbreed worden “midts dat se aldaer zeer cleene wydde heeft, ende zeer goet es om passeeren ende overgaen”.

1583 : de strijd duurt voort en men is ongenadig voor de tegenpartij. Het Memorieboek vermeldt :

“Den 13 July 1583 waren s' morghens vrouch acht malcontenten, die buyten de Brugsche Walpoorte ghevanghen waren, aen de Keyserpoorte in 't water gheworpen by den scheerprechter deser stede, twee ende twee ghebonden, ende alzo versmoort, ende waren deghene zoo men zegde die alle de gruwelicke faicten deden, zoo hier vooren gheseyt staet.” (6).

1608 : de tijden zijn rustiger geworden onder het bestuur van Albrecht en Isabella, maar de Keizerpoort stelt opnieuw een probleem. “In tbeghinsel van den jare XVI achte te weten den XXV january viel innen een groot deel van de Keyserpoorte, naer noene ten dry hueren”. De oorzaak was “de groote abundantie van den wateren ghevallen in january 1608” (7).

De schepenen wenden zich tot de aartshertogen met het verzoek een bijzondere belasting te mogen heffen om de Keizerpoort te herbouwen.

(Register A A folio 249). De werken kosten 17 600 pond, een enorm bedrag. De toelating wordt verleend een belasting te heffen op de invoer van een aantal goederen in de stad, zoals granen, hout, haring "om te maecken de Keyserpoorte ende eenige andere fortificatien". De toelating werd verleend voor een periode van zes jaar en werd hernieuwd in 1616, 1622 en 1628.

In 1700 is de Keizerpoort in een bouwvallige toestand; dit blijkt uit een verslag van David 't Kindt :

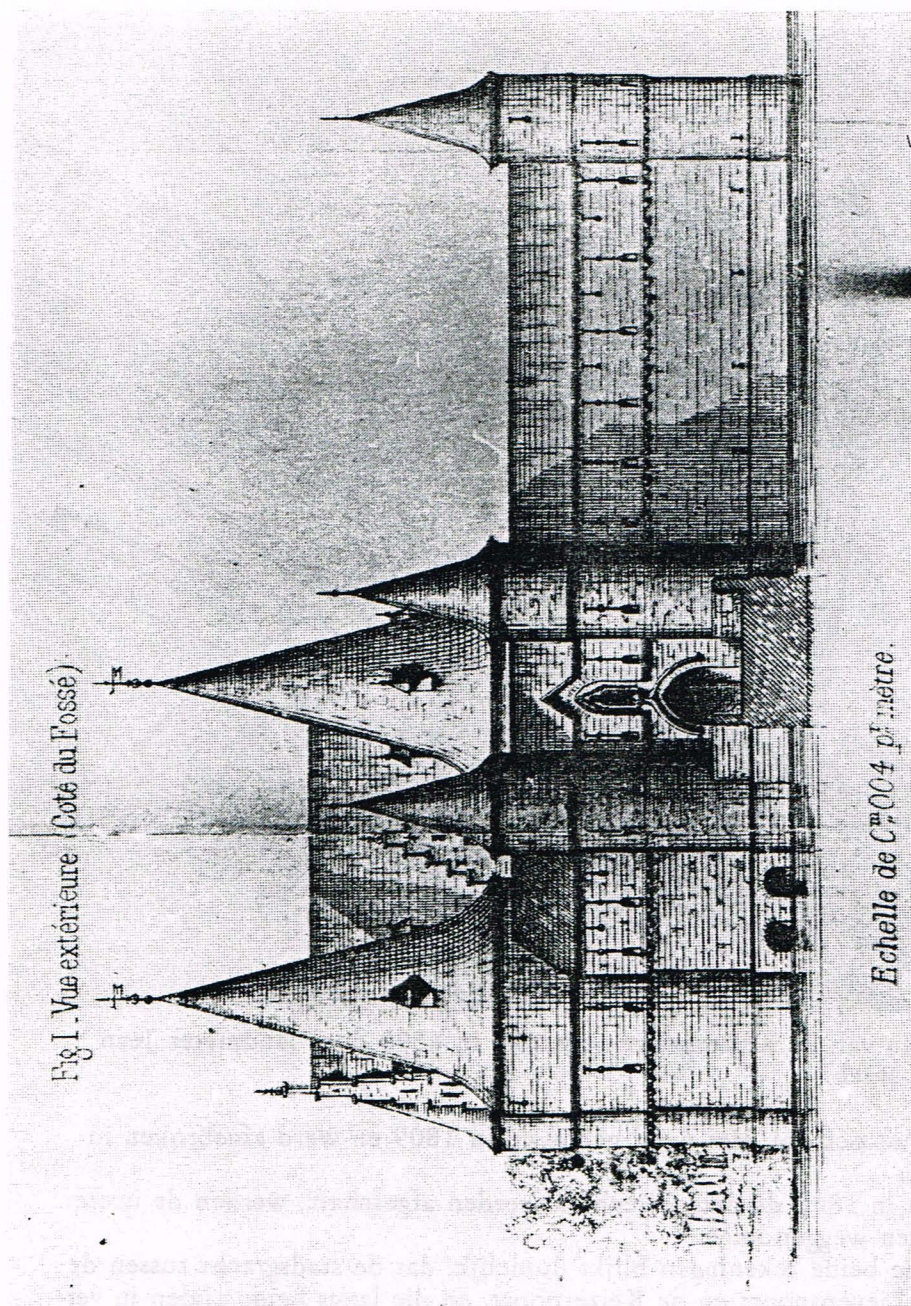
"... alsoo de pilasters ende mueren waervan syn hanghende en de sluytende de tweede ofte buyten Keyserpoorte deser stadt Ghendt, soodanigh syn los, hol en de bol, jae selfs ruine menaseren".

Hij geeft de raad de poort niet te herstellen, maar nieuw te bouwen (dossier Stedewerken K). In 1706 en in 1709 werden aan de Keizerpoort werken uitgevoerd : in 1735 is er een aanbesteding "Bestendinghe van de valbrugge buyten de Keyzerpoorte aen de corps-de-garde". Door een decreet van 22 november 1781 beveelt Jozef II de ontmanteling van Gent en de afbraak van de buitenste verdedigingswerken van het Spanjaardkasteel. De stad vond hier de gelegenheid om aan een massa behoeftigen - een vierde van de bevolking - werk te verschaffen en deed de stadspoorten afbreken en de bolwerken nivelleren. (Fris : Histoire de Gand, blz. 280). De geniekapitein Le Boulangé tekende van de vestingen een aantal plannen, die bewaard worden in het stadsarchief. Op dit plan van 1786 komt voor de eerste maal de benaming "Brusselse poort" voor.

Hoe zag de Keizerpoort er uit ? Ze bestond uit een rechthoekig hoofdgebouw geflankeerd door vier torens : twee grote torens langs de buitenzijde van de stad en twee kleinere torens achteraan (kleine toren links op de tekening). De poort werd langs buiten nog eens beschermd door een voorpoort bestaande uit een dikke muur en met vooraan twee kleine torens (de beide kleine torens in het midden van de tekening). Twee brugbogen lagen onder het voorgebouw; een houten vloer of een ophaalbrug gaf toegang tot de voorpoort. Daar de Keizerpoort nabij de Schelde lag, werd nog een aanvullend verdedigingswerk gebouwd bestaande uit twee muren, waarvan de eerste evenwijdig met de stadsgracht aan de grote toren aanleunde en de tweede muur evenwijdig was met de Schelde, beide muren werden verenigd door een toren (kleine toren uiterst rechts op de tekening).

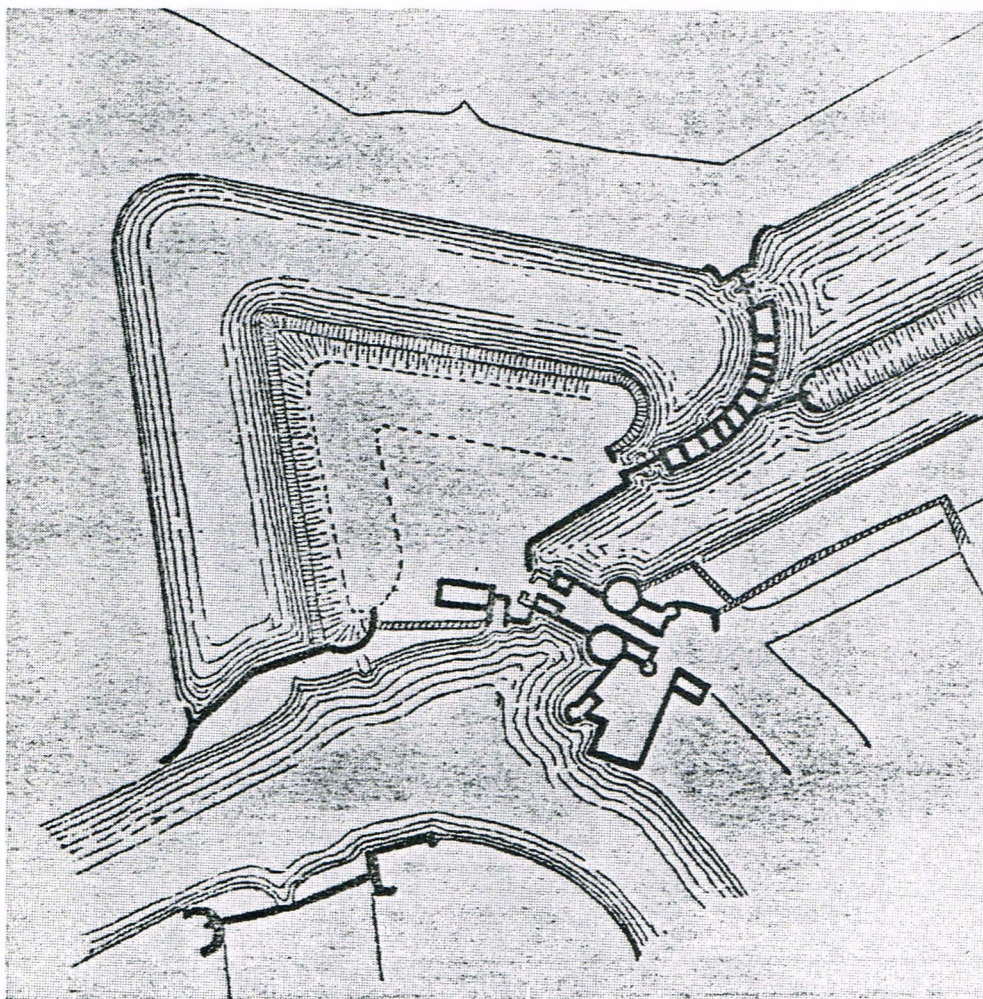
III. DE KEIZERPOORT NA 1786

De afgebroken poort werd vervangen door een voorlopige afsluiting in hout. Eerst in 1806 werd een nieuwe poort gebouwd volgens het plan van de architect Pisson. De nieuwe poort bestond uit twee vierkantige pilaren uit witte steen en een ijzeren hekken. Op de eerste tekening van Wynants werd de Keizerpoort getekend van op de huidige Pijnaert-

kaai. Op de tweede tekening is de Keizerpoort gezien van even voorbij de Willemsbrug. Achter de Willemsbrug bemerkt men een kleine versterking, die werd afgebroken in 1886 bij de bouw van een nieuwe Willemsbrug. Op de eerste tekening ziet men nog links een klein gebouw met kolommen : het was een wachthuis en een bureau voor de bedienden

Plan van de Keizerpoort opgesteld in 1590 door landmeter Jean de Buck.

van het octrooi. Het werd gebouwd in 1809 en werd afgebroken in 1886.

Toen in 1860 de octrooirechten werden afgeschaft, werden de ijzeren hekken weggenomen.

Uit de beide tekeningen blijkt duidelijk, dat de stadsgracht tussen de Sint-Lievenspoort en de Keizerpoort, en die langs beide zijden in verbinding stond met de Schelde, niet bevaarbaar was. De schepen, die de Schelde op- of afvaarden, moesten de ganse stad doorkruisen, wat een aanzienlijk tijdsverlies betekende. De handels- en nijverheidskringen van Gent vroegen dan ook een bevaarbare verbinding te maken tussen de Opper- en Nederschelde. Een ontwerp, werd besproken in de gemeenteraad van 7 februari 1882.

Op 29 maart 1883 lezen we in de Gazette van Gent : "Men wacht op goed weer om de grote werken tussen de Sint-Lievenspoort en de Brusselsepoort aan te vangen". Op 8 juli 1883 vernemen we : "Gedurende de Gentse kermis is aan de bedienden der grote werken aan de Schelde tussen de Sint-Lievenspoort en de Keizerpoort de toelating gegeven de zondag en de maandag aan het publiek de voorwerpen te laten bezichtigen ontgraven bij de gemelde werken, onder andere de grote gebeeldhouwde ingemetselde grafstenen, dagtekenend van de 14° en 15° eeuw". De nieuwe brug werd wat meer stroomopwaarts gebouwd; de beide pilaren, die de laatste herinneringen waren aan de Keizerpoort en de brug, met drie bogen werden afgebroken in 1884.

Langs de Keizerpoort deden de vertegenwoordigers van de vorsten, die naar Gent kwamen om zich te laten huldigen als graaf van Vlaanderen, hun plechtige intrede :

18 oktober 1717 : de markgraaf van Prié voor keizer Karel VI

27 april 1744 : de hertog Karel van Lorreinen voor Maria Theresia

31 juli 1781 : de prins Albert van Saxon-Teschen voor Jozef II

6 juli 1791 : de prins Albert van Saxon-Teschen voor keizer Leopold II

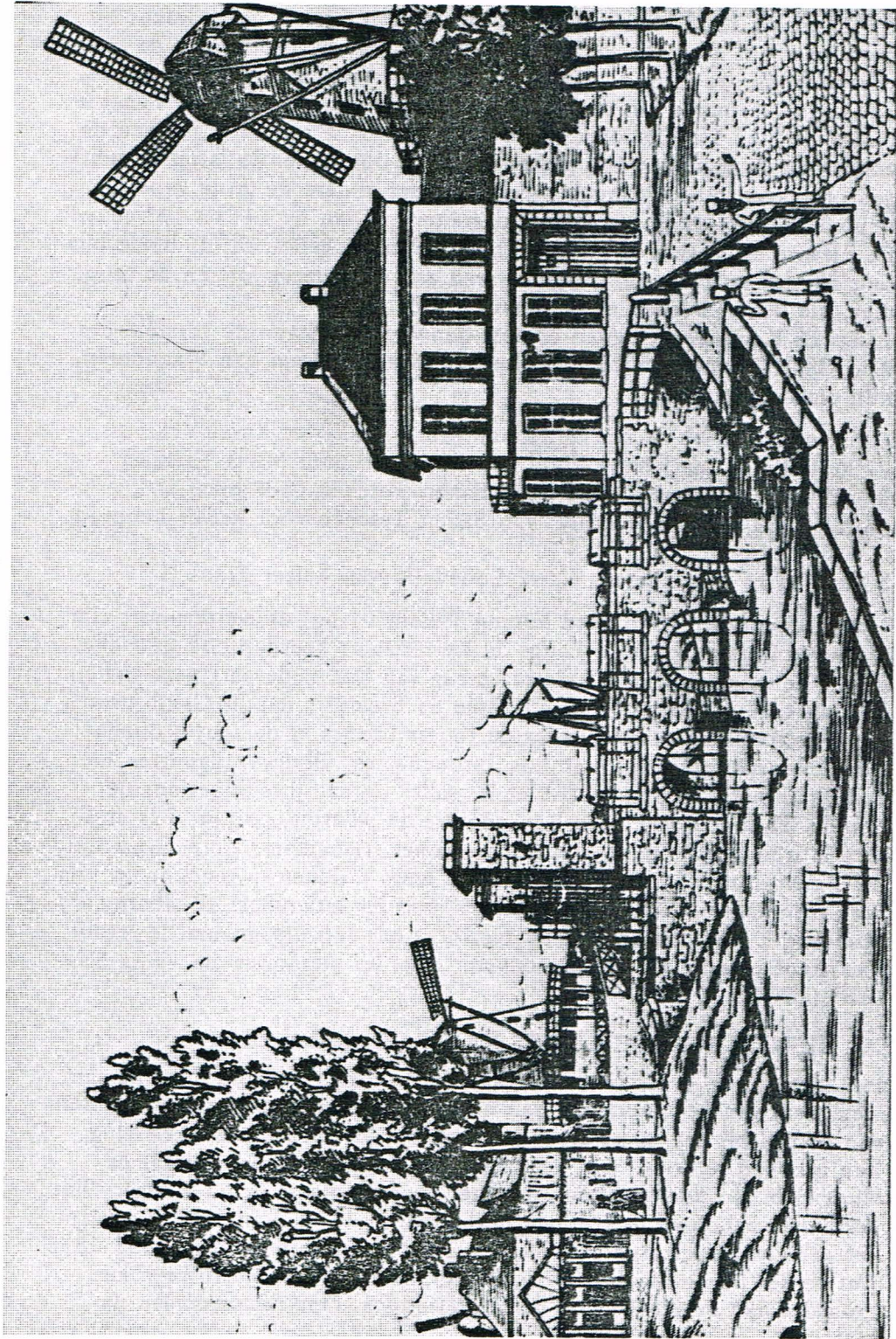
13 mei 1793 : aartshertog Karel-Lodewijk voor keizer Frans II.

Op 15 september 1815 deed koning Willem I langs de Keizerpoort zijn plechtige intrede te Gent. Langs de Keizerpoort keerden ook de Halle-gasten de maandag van Pinksteren terug van hun bedevaart naar Halle. Prosper Claeys schrijft : "La chaussée de Bruxelles depuis Gand jusqu'à Melle était sillonnée de voitures de toutes formes et de toutes dimensions : lourds carrosses, omnibus, birouchettes, tilburys, fliguettes, etc. Les estaminets, les guinguettes et les salles de danse regorgeaient de monde. Faut-il ajouter que bon nombre de pèlerins, portant à la coiffure le traditionnel petit drapeau de papier triangulaire, après avoir fait leurs dévotions à Hal, se reposaient de leurs fatigues en rendant un éclatant hommage au dieu païen Bacchus dans les estaminets et cabarets du faubourg ? Ce pèlerinage et les festivités qui accompagnaient le retour n'existent plus qu'à l'état de souvenir dans les mémoires des vieux Gantois" (1904).

IV. DE WIJK VAN DE KEIZERPOORT (Brusselsepoortstraat)

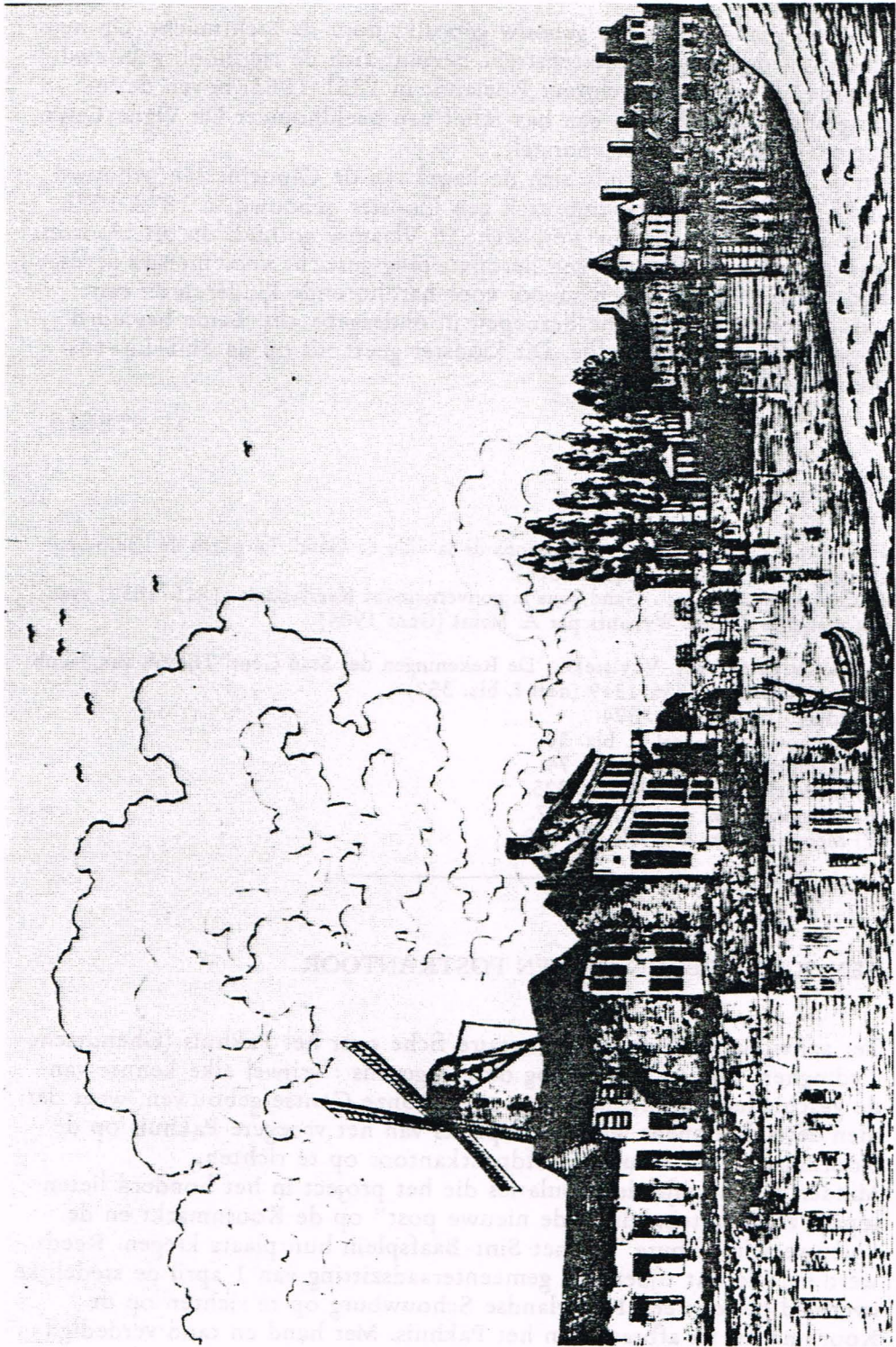
Het leven in de Brusselsepoortstraat werd vroeger bepaald door de aanwezigheid van de kazerne en van het sas. De schippersvrouwen maakten van de tijd bij het versassen gebruik om in de tientallen winkels vlug hun inkopen te doen. Aan het begin van de Brusselsepoortstraat bevindt zich de oude kavalerie-kazerne; op deze plaats stond vroeger "het Pesthuis", gebouwd in 1582 en herbouwd in 1672. Vanaf 1792 werd het gebouw als kazerne gebruikt; de gevel werd herbouwd in 1835-1836. Wat verder bevond zich de artillerie-kazerne. Na 1918 verdween het "paardevolk" en bleef enkel de artillerie over. Ook dit verdween na

De Keizerpoort door A. Heins naar Wynants.

De Keizerpoort door A. Heins naar Wynants.

1940 en thans wordt het gebouw gebruikt door de luchtmacht. Op het einde van de Lange Violettenstraat bevindt zich de rijschool, gebouwd volgens het plan van architect Roelandt in 1851-1853; boven de ingangspoort bevindt zich een bas-reliëf van beeldhouwer De Vigne-Quyo, dat een paardentemmer voorstelt.

Op de Keizersvest bevindt zich de kapel van de Capucinessen gebouwd in 1875. Wat verder bevindt zich een klooster gebouwd in 1873-1876, naar de plannen van Arthur Verhaeghe in Vlaamse gothiek. In dit klooster was gedurende vele jaren een heropvoedingsgesticht voor meisjes gevestigd; sinds 1968 is er een school voor hardhorende kinderen en een school voor paramedische beroepen in ondergebracht, beide bestuurd door de Zusters van Liefde. Dit klooster geeft uit op de Sint-Lievenspoortstraat.

M. STEELS

Bronnen :

P. Claeys : Les anciennes fortifications de la ville de Gand. La porte de l'empereur (Messenger Sciences historiques 1886).

P. Claeys en A. Heins : Gand sous le gouvernement Néerlandais (1815-1830) avec dix planches d'après Wynants par A. Heins (Gent 1904).

- (1) N. De Pauw en J. Vuylsteke : De Rekeningen der Stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde 1336-1349 (deel I, blz. 352).
- (2) Idem - deel III, blz. 324.
- (3) Memorieboek, deel II, blz. 50.
- (4) Memorieboek, deel II, blz. 74.
- (5) Memorieboek, deel II, blz. 325.
- (6) Memorieboek, deel III, blz. 87.
- (7) Memorieboek, deel III, blz. 140.

EEN SCHOUWBURG OF EEN POSTKANTOOR

Ter aanvulling van de documentaire fiche over het Pakhuis (Ghendtsche Tydinghen, 3de jg., nr. 5) nog deze gegevens : vrijwel elke kenner van de geschiedenis en het wel en wee van onze Gentse gebouwen, weet dat men eertijds zinnens was op de plaats van het vroegere Pakhuis op de Koornmarkt, het nieuwe hoofdpstkantoor op te richten.

Minder bekend zijn de tribulaties die het project in het honderd lieten lopen, zodat uiteindelijk "de nieuwe post" op de Koornmarkt en de "nieuwe schouwburg" op het Sint-Baafsplein hun plaats kregen. Reeds werd verteld dat tijdens de gemeenteraadszitting van 1 april de stedelijke overheid besloot een Nederlandse Schouwburg op te richten op de Koornmarkt, na afbraak van het Pakhuis. Met hand en tand verdedigd

door P. Fredericq, viel dat voorstel echter niet bij alle raadsleden in goede aarde. Niettemin lezen we in dagblad Vooruit op 28 juni 1887 :

“Het schijnt thans zeker te zijn dat de nieuwe Vlaamse schouwburg in het Pakhuis op de Koornmarkt zal tot stand komen. Het is bijna zeker dat men met de aanstaande lente zal beginnen”.

De tegenstanders van het ontwerp lieten zich niet onbetuigd en beten van zich af. In de eerste gemeenteraadszitting van 1888 verklaarde De Nobele, de som van 100 000 fr. op de begroting gebracht, niet te zullen stemmen. (Dagblad Vooruit van 3 jan. 1888). Ruim een jaar later werden voorafgaande peilingen verricht tot op een diepte van 8 m. De tegenstanders van het project zullen beslist in hun vuistje gelachen hebben toen aan het licht kwam, dat de bodem op die diepte niet meer de nodige stabiliteit bezat. Er kwam geen schot in de zaak. Intussen waren de plannen van De Vigne toch klaargekomen. In de gemeenteraad was P. Fredericq opnieuw de grote optimist : de fundering kon nog dit jaar (1893) klaarkomen, indien de onteigeningen onverwijld werden doorgevoerd. Reeds in 1894 kon de schouwburg onder dak zijn ! Nog meer : plechtige openstelling : oktober 1895. Schepen Colson wou de hele zaak maar liefst op de lange baan schuiven en burgemeester Lippens nam geen stelling in. We schrijven 1895 en nog geen definitieve beslissing. Nieuwe bazen, nieuwe . . . Na de gemeenteverkiezing van oktober 1895 moest burgemeester Lippens de plaats ruimen voor E. Braun. Ook P. Fredericq is gewipt. Dat de nieuwe stadswijzen het niet eens zijn met het ontwerp voor een schouwburg op de Koornmarkt blijkt uit de intrekking van de aanbesteding voor de levering van arduinstenen voor de gevel aan de kant van de Graslei. (In het ontwerp zou de voorgevel van het Pakhuis behouden blijven). Het kwam tot een stemming : verscheidene raadsleden meenden dat de gekozen plaats bezwaren opleverde. Het nieuwe gebouw zou niet genoeg afgezonderd staan; er dreigde gevaar voor het aanpalende Schippershuis.

Toch wou men niet zomaar van het oorspronkelijke plan afstappen, tenzij er een gunstige combinatie met het Rijk kon gevonden worden, dat op zoek was naar een geschikte plaats voor de oprichting van een nieuw postkantoor.

Er werden onderhandelingen met de staat aangeknoopt. Deze vielen bepaald gunstig uit voor de stadskas, aangezien de staat bereid gevonden werd, de kosten van de funderingswerken (die reeds begonnen waren) op zich te nemen, tussen te komen in de kosten voor de restauratie van het Schippershuis op de Graslei, en het vroegere postbureau op het Koophandelsplein voor een prikje aan de stad overliet. De stadswijzen hapten toe.

Er kwam dus geen schouwburg op de Koornmarkt maar een postkantoor. De voorstanders van de bouw van een nieuw kultuurpaleis kregen toch hun zin : het college verbond zich een nieuwe plaats te kiezen voor de oprichting van een “Nieuwen Vlaamsche Schouwburg”. Intussen wees de kalender 1897.

Toen de leeuw van het Pakhuis reeds drie maanden op de begane grond was teruggekeerd, lazen we nog in het dagblad Vooruit van 3 juli 1897: "Binnen weinige dagen zal de plaats waar de nieuwe vlaamse schouwburg moet opgericht worden, gans ontbloot zijn. Van het huis van mijnheer Vyt tot dat gelegen rechtover de Seminariestraat, zullen al de gebouwen afgebroken zijn op een lengte van 45 m. langs de kant van de straat. . . "

R. HESPEL

Naschrift : Van het Pakhuis zijn inderdaad heel wat foto's overgebleven. Wie bezit echter beelden van het interieur van het Pakhuis ?

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE

Wij laten hier de vertaling volgen van de Fiche N° 21, opgesteld door V. Van der Haeghen en gedateerd 19 oktober 1897. Zij werd geclasseerd in de Afdeling "Zegels" met de vermelding "Staatsarchief - XIIIe eeuw (1199)".

HET EERSTE ZEGEL VAN GENT

Het ronde zegel van een diameter van 90 mm stelt Johannes de Doper, Patroon van de Stad Gent, voor. De legende luidt als volgt :

+ SIGILLV. S. IOHIS. BAPT. GANDENSIV. CIVIV. PATRONI
(Sigillum sancti Johannis Baptiste, Gandensium civium patroni)

Vóóraanzicht tot aan de heup van een personage met stralenkrans omgeven, onder een monument in de vorm van een kerk. De rechterhand heeft hij opgeheven, in de linkerhand houdt hij zijn evangelie. Bovenop de nok van het dak staat een torentje; twee arenden zijn neergestreken op de kantelen.

Dhr. Graaf van Limburg Stirum heeft de vraag opgeworpen of het monument een reproductie is van de hoofdingang van de oude St.-Janskerk (nu St.-Baafs).

Verskillende exemplaren van het zegel, waaronder twee die voortreffelijk bewaard zijn, zijn vastgehecht aan documenten die zich bevinden in het Staatsarchief te Gent, 1276 (v. st.), 1286, 1288, 1294 (Inv. Gailard, Nrs. 707, 711, 713, 729).

Maar de oudste afdruk bevindt zich in de "Archives nationales" te Parijs en is vastgehecht aan een oorkonde van 1199 waarbij de Stad Gent zich verbindt het verdrag te zullen naleven dat gesloten werd tussen de Ko-

ning van Frankrijk en Boudewijn, Graaf van Vlaanderen en van Henegouwen.

Het tegenzegel (30 mm) stelt het goddelijk Lam voor.

Legende : + SECRETVM SCABINORVM. Het is bevestigd aan een charter van 1244 bewaard in de "Archives nationales" te Parijs.

Te Gent zijn de afdrucken van het grote zegel ervan voorzien.

Douët d'Arcq, Collect. de sceaux (Paris, 1868), t. III, p. 363, N° 10704.

- Messenger des Sciences historiques, 1871, p. 113, artikel van Graaf van Limburg Stirum. - De Potter, Gent, t. I, p. 464.

NASCHRIFT

De beschrijving van Van der Haeghen is niet helemaal correct.

Hij heeft zich waarschijnlijk gebaseerd op de (onnauwkeurige) beschrijving van Douët d'Arcq in zijn "Inventaire de la Collection de Sceaux).

De Potter heeft te Parijs een afdruk bekomen en heeft een getrouwe afbeelding gepubliceerd in zijn "Gent", Deel I, p. 462 : St.-Jan-Baptist heeft in de ene hand het Evangelie en in de andere de Kelk.

H. C.

EEN WEINIG GEKEND GEDENKTEKEN

Op het gemeentekerkhof nabij de ingang links tussen de bomen staat het gedenkteken Lieven De Winne. Dit gedenkteken werd ingehuldigd op 26 november 1882 en werd opgericht op initiatief van de Kunst- en Letterkring van Gent. Het ontwerp werd getekend door Edmond De Vigne : het is in Griekse stijl; op het voetstuk is een palet en de schaar van de schikgodin, die de draad van het leven afsnijdt, afgebeeld. Het borstbeeld werd gemaakt door de beeldhouwer Paul De Vigne. Bij de inhuldiging werd een toespraak gehouden door Wagener en een afscheidsgedicht werd voorgelezen door de dichter E. Hiel.

Lieven De Winne werd geboren te Gent op 24 januari 1821. Hij volgde de lessen bij Felix De Vigne. In 1861 verhuisde Lieven De Winne naar Brussel. De kunstenaar was vooral bekend als een knap portretschilder. Hij overleed te Brussel in 1880. Het Museum van Schone Kunsten te Gent bezit enkele werken van Lieven De Winne, o. a. een portret van Leopold I.

M. S.

CARNAVAL 1907

ALOM GEKENDE

CAFE-CHANTANT

Het Volksblad

DRONGENSCHESTEENWEG, 75, Gent.

KARNAVALLIED

Zangwijze: Militaire Parade

1. COUPLET

Hoera! 't is weeral Carnaval.
 Laat ons maar lustig dansen en springen
 Op dat schoone feest weeral
 Moeten wij samen vrolijk zingen
 Dus geflikkerd met elkaar
 Dat zal ons allen doen herleven
 (Gij vooral O. jonge jeugd
 Snakt naar de deug der geantsche vreug

REFREIN

Ha, komt dus volk van Gent
 Wilt gij eens dansen en ook zingen
 Want 't is lang gekend
 In 't Volksblad kunt ge eens goed sprin-
 gen

'T is een zaal zeer schoon
 Alles is er uitgelezen
 'T Volksblad spant voorwaarde kroon
 Zelis heer en boer 't wilt er al wezen

2. COUPLET

Wilt gij eens met fatsoen
 ja van die dagen profeteeren
 Wilt g'uw bukske deugd eens doen
 In volksblad moet g' u niet geneeren
 'T buffet is altijd goedvoorzien
 Van fijne dranken en goed eten
 Men weet bi' pierke diene schóbrt
 Die is er zeker niets te kort

3. COUPLET

Boer boerinn en piero
 Daar eens naartoe zonder dralen
 Clouws matroos en dommo
 Laat u daar eens binne vallen
 Ieder jongen met zijn mie
 Zal zich daar eens goed amuzeeren
 Dus gezongen in 't refrain
 Wij moeten in het Volksblad zijn

REFREIN

PRIJZEN I PRIJZEN I

Ter gelegenheid van Carnaval zullen er in het VOLKSBLAD de volgende prijzen te winnen zijn:

- 1 prijs Een schoone Hesp voor de grootste Compagnie
- 2 prijs Een Hesp voor de schoonste Compagnie
- 3 prijs Een schoone Bloemde voor de raarste.
- 4 prijs Een schoone Bloemde voor de 2' grootste compagnie.
- 5 prijs Een Schoone Bloemde voor de raarste compagnie.

Men moet zich 8 dagen voor Carnaval laten inschrijven en al de karnavaldagen tegenwoordig zijn. Op het sluiten zullen de prijzen van 4 uren tot Middernacht afgeleverd worden.

Eene schoone Monsterorgel zal zich laten hooren. Ingang 30 centlemen waarvoor men een glas Bier bekomt. — Op de dag van de Millite loting zal er den ganschen dag muziek gespeeld worden bij Pier van het Blad, Drongenschesteenweg, 75, Gent.

Gent drukkerij ELZE, Roode Torenstraat, 20 Het BEST INGERICHTSTE en GOEDKOOPSTE voor alle soorten Handelsdrukwerk en voor Maatschappijen.

PROSPER CLAEYS

Prosper Claeys werd geboren te Gent in 1834. Hij studeerde aan de rijksuniversiteit te Gent samen met Gustaaf Rolin, Napoleon de Pauw, Julius Vuylsteke en Tony Bergman. Hij werd dokter in de rechten. In 1862 werd P. Claeys armmeester, daarna voorzitter van het Weldadigheidsbureau. In deze functie bevorderde hij het bouwen van woningen voor oude echtparen; alzo werd zijn naam aan een straat gegeven in 1912.

Prosper Claeys had een grote belangstelling voor de geschiedenis van Gent en schreef een groot aantal artikels in de *Messenger des Sciences Historiques* en in *La Flandre Libérale*. Deze artikels werden ook in boekvorm uitgegeven. P. Claeys stierf te Gent in 1910. Hij schonk bij testament 2000 fr. aan het Weldadigheidsbureau voor het bouwen van een huis voor behoeftige echtparen; tevens schonk hij zijn prachtige verzameling gedenkpenningen - 424 medailles - aan het kabinet van medailles van de stad Gent; een aantal boeken en verzamelingen van drukwerken werd geschonken aan de bibliotheek van de universiteit.

P. Claeys was ook lid van de Commissie van het Museum van Oudheden en Museum van Stenen Voorwerpen te Gent. In het verslag van de commissie kunnen we lezen : "Prosper Claeys, die door zijn talrijke boeken en artikels in de dagbladen, geschreven in een eenvoudige en voor elkeen begrijpelijke stijl, ontegenzeggelijk meer dan iemand heeft bijgedragen om door alle klassen der samenleving de herinneringen der vervlogen tijden te doen liefhebben en om in een stad met zulke beperkte middelen als de onze de ontbloting en de herstelling van een groot aantal gedenkgebouwen toe te laten".

P. Claeys schreef ongeveer driehonderd artikels en behandelde bijna alle onderwerpen, zodat allen, die belangstelling hebben voor het Gents verleden, zijn werken moeten raadplegen. V. Fris publiceerde in 1910 in het *Bulletin de la Société d'histoire et d'archéologie de Gand* een bibliografie van de werken van P. Claeys. Deze bibliografie bevat ook een *Notices concernant l'histoire de Gand classées par ordre chronologique*. Deze nota telt twintig bladzijden.

Werken van P. Claeys :

Pages d'histoire locale : eerste reeks 1885
tweede reeks 1888
derde reeks 1894

Liévin Bauwens (1769-1822) 1885

Les anciennes fortifications de la ville de Gand :

I Le Rabot 1886

II La "Keizerpoort" ou Porte de Bruxelles et la porte Saint-Liévin
1887

EX-LIBRIS VAN PROSPER
CLAEYS

III La "Heuvelpoort" ou Porte de la
Colline et la "Petercellepoort" ou Por-
te de Courtrai 1893

Histoire de la Gilde souveraine et cheva-
lière des escrimeurs, dite Confrérie de
Saint-Michel 1889.

Histoire du Théâtre de Gand 1892.

Les expositions d'oeuvres d'art à Gand.
1792-1892.

Le Bourreau de Gand. Sa mission, ses
fonctions, ses privilèges. 1893.

Mélanges historiques et anecdotiques sur
la ville de Gand 1895.

La Princesse de Condé aux Pays-Bas. Son
séjour à Gand (1653) 1897.

Notes et Souvenirs : eerste reeks 1895

tweede reeks 1904

derde reeks 1907

Gand sous le gouvernement Néerlandais (1815-1830) 1904.

Mémorial de la ville de Gand (1792-1830) 1902.

Les Monuments de la ville de Gand. 1905.

Les associations d'ouvriers débardeurs ou porte-faix (aerbeyders) à
Gand du XVIII siècle. 1906.

Maisons particulières et monuments publics datés de Gand. 1907.

Les Médailles Gantoises modernes (1792-1892) 1909.

M. VAN GENT

GESLACHTSLIJST VAN LEOPOLDUS JOSEPHUS ROGGHE

I. Jacobus Rogge Joannes.

x Nazareth, 3 augustus 1726 met Maria Anna Verguchten, dochter van
Petrus en Maria Verzeele (Versele), •Nazareth, 6 september 1706 en er
† 17 juli 1746; waarbij 12 kinderen alle te Nazareth geboren tussen
1727 en 1746.

Jacobus Rogge, was in 1750 burgemeester van Nazareth. Landbouwer.

II. Joannes Augustinus Rogge.

•Nazareth, 22 maart 1739; kleermaker; x Nazareth, 8 januari 1771 met
Maria Jacoba De Ceuckelaere (De Keukeleire), dochter van Lieven en
van Jacquemijntjen Colpaert, •Nazareth 13 augustus 1748; waarbij 6
kinderen, alle te Nazareth geboren tussen 1775 en 1788.

- III. Joannes Baptista Rogghe,
• Nazareth, 17 januari 1788; kleermaker; † Nazareth 3 april 1852;
x 1e maal Nazareth, 1 mei 1820 met Maria Caroline Sutterman, dochter van Livinus en van Maria Joanne Vandenberghe, • Asper 15 mei 1796 en † Nazareth 13 juni 1821; waarbij 1 kind.
x 2de maal Margareta Van den daele (Van Den Daele), dochter van Karel Jozef en Maria Francisca Engler, • Eine, 7 november 1796 en † De Pinte, 4 januari 1876; waarbij 8 kinderen, alle te Nazareth geboren tussen 1823 en 1834.
- IV. Modestus Rogghe,
• Nazareth, 19 december 1834; kleermaker; † St.-Denijs-Westrem, 3 juni 1890;
x Rosalie Rogge, dochter van Joannes Baptista en Coleta Vermeersch, • Deurle 2 oktober 1841 en † St.-Denijs-Westrem, 29 oktober 1906; waarbij 10 kinderen geboren tussen 1868 en 1883.
- V. Oscar Richard Rogghe,
• De Pinte, 17 november 1872; kunstschilder; † 27 juli 1960, Oostakker;
x Gent 31 mei 1899 met Amelia Elisa Claeys, dochter van Frederic en Therese De Cock, • Bellem, 15 november 1866 en † Gent, 27 mei 1947; waarbij 3 kinderen, alle te Gent geboren tussen 1900 en 1910.
- VI. Leopoldus Josephus Rogghé,
• Gent, 16 december 1904; tweede kind van V; x Gent, 13 december 1929 met Diane Loones, dochter van Carolus en Sylvia Oost,
• Gent, 27 juli 1907 en aldaar † op 20 juni 1973.
Hij overleed te Gent, 24 juni 1974 na een kortstondige ziekte in het Academisch Ziekenhuis.

WILFRIED STEEGHERS

LEO MICHEL THIERY, DE VADER VAN HET GENTSE SCHOOLMUSEUM

In de inkomhal van het schoolmuseum ondergebracht in de St.-Pietersabdij bemerkt men de buste van de stichter L. M. Thiery (1877-1950), met volgende tekst : "Dit museum was het levenswerk van Leo Michel Thiery. Het werd gesticht in 1924. Oorspronkelijk in het Berouw, werd het in 1965 overgebracht naar de St.-Pietersabdij en daar opnieuw ingericht".

Conservators : Leo Michel Thiery van 1924 tot 1943
Robert Piette van 1943 tot 1959.

L. Thiery werd geboren te Gent op 12.11.1877 en studeerde aan de Rijksnormaalschool van zijn geboortestad. Afgestudeerd werd hij onderwijzer aan de Stedelijke Jongensschool, Geitestraat, waar hij verbleef tot in 1922.

Intiem bevriend met prof. J. Mac Leod wees hij een academische loopbaan van de hand om de opvoeder te mogen blijven van zijn jongens op de volksschool.

Op 1 januari 1923 kreeg hij van het gemeentebestuur de opdracht om een schoolmuseum met plantentuin op te richten. Hiervoor kreeg hij de gebouwen toegewezen van de oude vakschool voor drukkers in het Berouw.

Op voorstel van Prof. J. Mac Leod was hij in 1902 lid geworden van het natuurwetenschappelijk genootschap "Dodonaea", waar hij actief bleef tot in 1926.

Als gevolg van de vernederlandsing van de Hogeschool was er een overgang van franstalig naar het nederlandstalig stelsel. Wegens gebrek aan plaatsruimte stond de universiteit een deel van haar verzamelingen af aan het schoolmuseum.

Een andere belangrijke schenking was de molluskenverzameling van Prof. J. Mac Leod. De heer Thiery zelf had een voorkeur voor prehistorie en geologie. Als wetenschappelijk publicist schreef hij verschillende werken in de populair-wetenschappelijke richting (1).

Sommige van zijn werken werden als prijsboek door de Stad Gent uitgegeven.

Als conservator hield Thiery de zondagen voordrachten, die een talrijk publiek lokten.

L. M. Thiery stierf in augustus 1950.

Als groot bewonderaar van Tolstoï had hij zijn leven ingericht naar diens voorbeeld.

J. CLAUWAERT

-
- (1) Thiery L. M. - Een bezoek aan het museum voor Natuurlijke Historie in het Leopoldpark te Brussel.
- Populaire beschrijving van de grond waarop Gent gebouwd is.
- Het Woud - een proeve van plantenaardrijkskunde.
- De Sahara.
- Encyclopedisch Onderwijs.
-

REGLEMENT OP DE HUURRIJTUIGEN TE GENT VAN 1841

Slechts zeer rijke mensen beschikten in de 19e eeuw over een eigen vervoersmiddel : een koets. Ze woonden in een huis met een koetspoort en beschikten over een koetsier en paarden. De goede burgerij had ook wel regelmatig de behoefte zich te laten vervoeren : naar de schouwburg of naar een concert, naar of van het station, naar een bal of een feest. In de stad waren dan ook een aantal "huurhouders", wie wel goed hun brood moesten verdienen. De Wegwyzer van Gend voor 1839 vermeldt 39 huurhouders. De aanwyzer vermeldt ook nog dertien rijtuigmakers en twaalf rijtuigschilders. In 1841 bleek het noodzakelijk een reglement op de huurrijtuigen op te stellen.

Het reglement telt een 64-tal artikelen en werd goedgekeurd in de gemeenteraad op 13 januari 1841. Vooraleer een toelating tot rijden en stationeren te bekomen moeten de rijtuigen gekeurd worden wat betreft veiligheid en reinheid en dit op kosten van de aanvrager. Bovendien moeten al de huurrijtuigen alsook de paarden en hun uitrusting in april en in oktober aangeboden worden voor een controle; indien alles in orde was, waren de inspectiekosten ten laste van de stad, in het ander geval waren de kosten ten laste van de huurhouder en werd het gebruik van rijtuig of paard verboden. Elk toegelaten rijtuig ontving een volgnummer, dat met zwarte cijfers op een wit schild op het rijtuig moest geplaatst worden; de cijfers moesten 10 cm hoog en twee cm dik zijn. Ook in het rijtuig moest het volgnummer vermeld worden op een schild van 13 cm op 7 cm. Elk rijtuig moest voorzien zijn van twee lantaarnen, met op het glas het nummer van het rijtuig. Voor de huurrijtuigen bedroeg het recht 18 fr. per rijtuig, voor de huurrijtuigen voor gemeenschappelijk vervoer bedroeg dit recht 36 fr. De paarden van de rijtuigen voor gemeenschappelijk vervoer moesten uitgerust zijn met bellen. De huurrijtuigen mochten enkel stationeren op de plaatsen aangeduid door het college; ze mochten ook stationeren aan de kerken, de schouwburgen, bal- en concertzalen tijdens de uren van een dienst of vertoning. De koetsiers zijn verplicht de stationeerplaats rein te houden. Het is verboden te galopperen, de paarden moeten op stap gaan. Om als koetsier door een huurhouder te mogen aangeworven worden moet de koetsier over een livret beschikken, dat afgeleverd wordt door de politie (een soort rijbewijs) : de voorwaarden waren : achttien jaar oud zijn, sedert zes maanden de stad bewonen en van goed gedrag en zeden zijn. Het livret moest aan de huurhouder worden afgegeven en kon afgenomen worden wegens wangedrag van de koetsier of bij bedrog op de octrooirechten.

Voor de koetsen voor gemeenschappelijk vervoer moest naast de koetsier nog een begeleider worden aangesteld.

Ook de tarieven waren nauwkeurig bepaald. Tussen zes uur 's morgens tot tien uur 's avonds kostte een rit één frank minimum, een rit van

een uur kostte 1,50 fr.; voor de volgende uren werd één frank per uur betaald. 's Nachts was het minimum 1,50 fr., verder het eerste uur twee frank en de volgende uren 1,50 fr.

In 1843 bedroegen de ontvangsten in de stadskas voor de huurrijtuigen 2 209,21 fr. (register ontvangsten 1843); het aantal huurrijtuigen voor gemeenschappelijk vervoer zal wel gering geweest zijn, zodat we mogen besluiten dat in 1843 ongeveer 120 huurkoetsen in gebruik waren.

M. VAN GENT

BIBLIOGRAFIE

1. Einde oktober 1974 verscheen het werk "Honderd Jaar Sint-Pieters-Buiten Gent" door de Heer De Paepe Johan. Het boek geeft een schets van een eeuw parochieleven.
2. Dr. J. Decavele schrijft over "Het Gildehuis van de Korenmeters" in Toerismé in Oost-Vlaanderen. (23e jaargang nr. 4, juli 1974).
3. Archeologische Opgravingen te Drongen in De Gazette van Antwerpen van 9 oktober 1974.
4. Jan Schepens publiceerde in Vooruit een vijftal artikels over "1000 jaar Gentse Schrifturen" (art. 14e eeuw op 27.9, art. 15e eeuw op 4.10.74).
5. "Het Gentse tin was ook belangrijk" in De Gentenaar van 31.10.74.
6. Prof. P. Kluyskens behandelt "Twee eeuwen geleden werd Jan-Baptist Hellebaut, de Gentse primus geboren" in De Gentenaar (8.10, 15.10, 22.10 en 30.10.1974).
7. Adolf Quetelet "Een Gentenaar van Europees formaat" wordt besproken in "De Gentenaar" van 23 en 25 november en 3 december door P. Kluyskens.
8. Ter gelegenheid van de zeer interessante tentoonstelling in verband met de Gentse dagbladpers, die gehouden werd van 15.11 tot 15.12. 1974 verscheen onder de vorm van een krant "Zo kwam Gent van de Pers".

BIJ DE TWEDE DRUK VAN HET "GENTS WOORDENBOEK"

Toen het "Gents Woordenboek" reeds lang was uitverkocht bleek er nog steeds vraag naar te bestaan. Een hernieuwde druk kan derhalve niet

dan biezonder welkom geheten worden. Deze belangstelling komt niet alleen van de zijde van de filologen-dialectologen, maar ook van de zijde van het Gentse publiek, dat hiertoe is gedreven door een rechtmatige liefde tot de eigen volksaard. Door omstandigheden die hier niet moeten uiteengezet worden zijn onze dialecten, evenals de andere Europese dialecten, veroordeeld om langzaam maar zeker te verdwijnen, om doordrongen en verdrongen te worden door de algemene voertaal. Tal van Gentenaren voelen dit aan, zij het allicht op een vage manier. Het woordenboek van Lodew. Lievevrouw-Coopman houdt voor hen een kostbaar bezit in bewaring, des te meer daar een deel van de woordenschat en de uitdrukkingen nu reeds in onbruik geraakt zijn, en alleen nog gekend door oude, zelfs zeer oude lieden.

En nu 24 jaar na de eerste uitgave door de Koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde is het "Gents Woordenboek" opnieuw verkrijgbaar.

Het omvat drie delen van elk 620 blz. formaat 16 x 24 cm. gedrukt op houtvrij offsetpapier en gebonden in zwarte linnen band met witte stemfels. Het ontwerp van de wikkel en de 12 pentekeningen zijn van Gill. Van Geert.

Deze heruitgave werd opnieuw gedrukt door de N. V. Druk. Erasmus. De drie delen samen kosten 2500 fr. - Uitgever : PVBA L. Broers, Land van Waaslaan 63, 9110 Sint-Amandsberg.

Men kan het werk rechtstreeks bestellen bij de uitgever : P.R. 520 van de Generale Bankmaatschappij voor rekening nr. 290-0165561-03 of langs een boekhandel.

G. H.

NIEUWE AANWINSTEN

- I. Het laatste jaarboek (1971-1972) van de Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Retorica "De Fontaine" te Gent bevat andermaal een paar lezenswaardige bijdragen, waaronder twee over lokale gebeurtenissen, nl.
- 1) Jezus met de Balsenbloem en de Fontaine als Vlaamse hoofdkamers (1493-1539), door Maurits Vandecastele;
  - 2) Overzicht van de viering 100 jaar Nederlands beroepstoneel te Gent, door Richard Lanckrock.

In de eerste bijdrage wijst schrijver op de onbestaande literaire activiteit van "Jezus met de Balsenbloem" tijdens de behandelde periode, waardoor ze feitelijk als een louter godsdienstig genootschap optrad. In 1493 werden haar zekere privileges toegekend, welke haar aanzetten zich als hoofdkamer uit te roepen, in strijd met de voorrechten die in 1476 door Karel de Stoute aan "De Fontaine" werden verleend.

Het blijkt evenwel dat "Jezus met de Balsenbloem" nooit enige rechtsmacht over andere kamers heeft gehad, zodat "De Fontaine" ongestoord haar functie van hoofdkamer heeft kunnen vervullen, tot schade echter van gemeenschappelijke activiteiten, die door deze onderlinge mededinging werden uitgeschakeld.

Richard Lanckrock brengt in de tweede bijdrage een volledig verslag uit over de manifestaties die plaats vonden rond de honderdjarige viering van het Nederlands toneel alhier en onderstreept vooral de grote verdiensten van Flor. Demedts, voorzitter van het inrichtend bestuur, knap bijgestaan door B. Willems, ondervoorzitter en A. Metdepenninghen, secretaris, die van deze herdenking een waar toneelfestijn hebben gemaakt.

II. WALTER DE BUCK ZINGT

Met Karel WAERI (1842-1898), de Gentse zanger van politieke en kluchtige liederen, heeft het Vlaamse volkslied burgerrecht verworven in de XIXe eeuw.

In de XXe eeuw hebben Wannes VAN DE VELDE, in Antwerpen, en Walter DE BUCK, in Gent, het authentieke volkslied nieuwe luister bijgebracht.

Als schepper van levenskrachtige liederen oogst onze stadsgenoot, vooral tijdens de Gentse feesten, een overweldigende bijval bij tieners en "lochte Genteneirs" en brengt in zijn voorstellingen werkelijk de "leute" in.

Als bijdrage tot de handhaving van het volkslied en tot verrijking van ons folkloristisch patrimonium heeft thans Walter ERTVELT een beknopt en handig liederenboek samengesteld, dat met zorg door een Brusselse uitgeverij op de markt is gebracht.

In de "stofferige" archieven (dixit ERTVELT) van ons medelid RIEUX heeft hij een schat van liederen nl. revue- of caféchantant-liederen, politieke liederen van WAERI, eigen balladen of teaterliederen van Walter DE BUCK, ontdekt, die hun stof hoofdzakelijk aan Gentse gebeurtenissen ontleen en een pittig, schalks, ondeugend en amusant geheel vormen.

Een bundel die voor onze leden tegen de prijs van 120 fr. wordt verkocht tijdens de voordrachten, en eveneens de eerste zondag van elke maand in de bibliotheek kan geraadpleegd worden.

III. HET VOLKSLEVEN IN HET STRAATLIED

In 1932 verscheen een liederenbundel, samengesteld door de heren Richard VAN KENHOVE, en Adhemar LEPAGE en voorzien van een inleiding van dr. pr. Paul DE KEYSER.

Deze drie folkloristen zijn thans overleden, maar als dankbare herinne-

ring aan hun onverpoosde folkloristische werking wensen wij hulde te brengen aan dit leesbaar en speelbaar boek dat bepaalde verdiensten mag opeisen.

Tussen het volkslied (zie WAERI en DE BUCK) en het straatlied is er wel een verschil van graad, maar niet van wezen, want beide zijn de schepping van een enkeling, bekend of anoniem.

In onderhavig boek werden meer dan 300 Gentse straatliederen op tekst en muziek gebracht, een benediktijnenwerk dat op prijs mag gesteld worden door hun nageslacht.

De meeste liederen zijn geboren uit de overweldigende feestroes van de toenmalige Carnavaltijd en weerspiegelen op plastische, humoristische, vaak drastige wijze het Gentse volksgemoed, de psychologie van de "echte" Genteneirs.

Wie het bruisend Gents volksleven rond de eeuwwisseling wil ervaren, raadplege dit kostelijk praktisch onvindbaar werk dat door een van onze leden aan de bibliotheek werd geschonken.

Wie volgt dit voorbeeld ?

IV. Wij ontvingen van de familie Landuyt-De Vynck (Eeklo) een lijvig aantal krantenknipsels gewijd aan het concert- en operaleven in onze stad tijdens de jaren 1928 tot 1939.

Het zijn persverslagen, chronologisch geklasseerd, die een duidelijk overzicht geven van het bedrijvig en afwisselend kunstleven te Gent.

Voor de liefhebbers van het genre vormen de twee bundels een dankbare gelegenheid om al de facetten van het toenmalig concert- en operaleven te overschouwen en wellicht herinneringen aan de vervlogen jeugdijaren op te roepen.

Aan de schenkers van beide souvenir-albums onze hartelijke dank.

V. In ruilverband ontvingen wij de jaarlijkse bijdragen 1972 en 1973 van de Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze.

Het zijn meestal geschiedkundige, literaire bijdragen, necrologische artikelen over kunstenaars of dankbetuigingen aan personen zoals in de band 1973 aan Luc Matthijs, de huidige zeventigjarige voorzitter van de K.O.K.

1973 betekent ook voor de K.O.K. van Deinze veertig jaren onverpoosde kulturele werking ten bate van de inwoners van het land aan Leie en Schelde.

Luc Matthijs geeft hiervan een beknopt overzicht en toont meteen aan dat een K.O.K. slechts leefbaar is dank zij de bekwaamheid en de inzet van zijn leden, die met hun jaarlijkse bijdrage de faam van de vereniging hebben hooggehouden.

De bibliothecaresse,
VAN GELUWE-EGGERMONT

TE GENT

1. In september 1974 werd door VTB een figuratief wandelbord geplaatst aan Ekkergermerkerk. (De Gentenaar 24.9.1974).
  2. In de Proveniersstraat werd opnieuw een huis van het Sint-Elisabeth-begijnhof gerestaureerd. De restauratie is prachtig geslaagd.
  3. Te Heusden werden de grondvesten van de dertiende-eeuwse abdij van Nieuwenbos blootgelegd.
  4. Wijlen Dr. P. Rogghé heeft bij testament zijn bibliotheek, een aantal documenten en geschriften geschonken aan de bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Gent.
  5. Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het hospitaal "Toevlucht van Maria" op de Coupure werden de Zusters van dit hospitaal op het stadhuis ontvangen op zondag 27 oktober. In 1874 werd de fabriek Van Caeneghem op de Coupure verkocht en verbouwd tot een hospitaal.
  6. Over kort bestaat de "Koninklijke Bond Oostvlaamse Volkskundigen" vijftig jaar. We mogen blij zijn, dat de bond in 1925 werd gesticht, waardoor waardevol volkskundig materiaal kon worden bewaard of vastgelegd in de honderden artikels, die verschenen in "Oostvlaamse Zanten".
"Ghendtsche Tydinghen" feliciteert de Bond om haar prachtig cultureel werk en wenst de Bond bij voorbaat veel succes bij de geplande feestelijkheden. (Zie "De Gentenaar 19.11.1974).
-

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 61 van de Heer H. Collumbien :

In de 18e en in het begin van de 19e eeuw komt men soms als adres-aanduiding tegen : "recht over den Raedt" en "regt over den ouden Raed".

Kan een lezer dit localiseren ?

Vraag 62 van de Heer A. Labout :

Kan iemand bibliografie verstrekken over de molens te Gent en in het bijzonder over de Wispelbergmolen of Papegaaimolen ?
